

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

**ROLE VÝCHOVNÝCH PORADCŮ NA SŠ VE SPOLUPRÁCI
S PORADENSKÝM ZAŘÍZENÍM KARLOVARSKÉHO KRAJE**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Učitelství pro střední školy, obor NJ-PS

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Soukupová, PhD.

Plzeň, 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 6. června 2017

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce Mgr. Pavle Soukupové, Ph.D., za odborné vedení, pomoc, cenné rady i za čas strávený konzultacemi.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD.....	3
1 VYMEZENÍ POJMŮ VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ A PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ.....	4
1.1 VÝVOJ VÝCHOVNÉHO PORADENSTVÍ	6
1.2 PORADENSKÁ A DALŠÍ PODPŮRNÁ ZAŘÍZENÍ	8
1.3 PŘEDPOKLADY PRO VÝKON PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE.....	13
1.3.1 Kvalifikační předpoklady.....	13
1.3.2 Osobnostní předpoklady	15
1.4 ZDROJE INFORMACÍ PRO VÝCHOVNÉ PORADCE	18
1.5 NÁPLŇ PRÁCE A METODY PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE.....	19
1.6 SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE S PORADENSKÝMI A DALŠÍMI ZAŘÍZENÍMI.....	23
2 VLASTNÍ VÝZKUM.....	26
2.1 CÍLE A HYPOTÉZY VÝZKUMU	26
2.2 VOLBA METODOLOGIE	26
2.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	27
2.4 RESPONDENTI VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	28
2.5 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	32
2.6 OBLASTI A PŘÍPAD SPOLUPRÁCE S JEDNOTLIVÝMI ZAŘÍZENÍMI	45
2.7 SHRNUTÍ VÝZKUMU A VERIFIKACE HYPOTÉZ	49
ZÁVĚR.....	51
RESUMÉ	53
SEZNAM LITERATURY	54
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	57
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

NICM - Národní informační centrum pro mládež.

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dítěte

PPP - pedagogicko-psychologická poradna

SPC - speciálně pedagogické centrum

SPUCH – specifické poruchy učení a chování

SŠ – střední škola

SVP - středisko výchovné péče

Ust. – ustanovení

VP – výchovný poradce

ÚVOD

Tématem diplomové práce je „*Role výchovných poradců na SŠ ve spolupráci s poradenskými zařízeními Karlovarského kraje.*“ Téma lze označit za velmi aktuální, neboť výchovné (pedagogicko-psychologické) poradenství představuje jednotně organizovanou soustavu specializovaných odborných služeb, které jsou integrální součástí systému výchovy a vzdělávání v základních a středních školách. Hlavním úkolem výchovného poradenství je pomáhat řešit specifické otázky psychického, výchovného a sociálního vývoje dětí a mládeže.

V důsledku technologických a kulturně-společenských změn se podstatně zvýšila intenzita lidských problémů a mladí lidé stále častěji hledají podporu mimo rodinného prostředí. Pro školní prostředí jsou typické problémy žáků v chování, učení a nejistota při volbě dalšího studia a povolání - intervence má charakter pedagogického poradenství. Často se řeší osobní problémy žáků (intolerance, šikana, delikvence, důsledky toxikomanie) - intervence má charakter psychologického poradenství.

Výchovní poradci přitom v dnešní době nezřídka spolupracují s celou řadou dalších poradenských zařízení, mezi které lze zařadit například pedagogicko-psychologické poradny (PPP), orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD), speciálně pedagogické centrum (SPC), středisko výchovné péče (SVP), drogové poradny, informační centrum pro mládež, ale i třeba Policie ČR.

Cílem diplomové práce je zpracovat analýzu role výchovného poradce a forem spolupráce se školskými poradenskými zařízeními v oblasti podpory školní úspěšnosti a vzdělávání žáků.

Za účelem naplnění výše uvedeného cíle je práce rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a na část analytickou, přičemž v teoretické části jsou prezentována především východiska z literatury, v analytické části je pak stěžejním nástrojem dotazníkové šetření, které je určeno výchovným poradcům a zaměřuje se jednak na roli výchovného poradce v rámci školy, a dále také na jeho spolupráci s dalšími poradenskými zařízeními (a to ve vztahu ke Karlovarskému kraji).

1 VYMEZENÍ POJMŮ VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ A PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ

Výchovné poradenství lze v současné době chápat jako součást vzdělávací soustavy. Někdy bývá výchovné poradenství označováno rovněž jako „*pedagogicko-psychologické poradenství*“ nebo jako „*školní poradenství*.“ Obecně lze říci, že se jedná o termín, který se užívá v kontextu poskytování poradenské činnosti ve školství. Jedná se o činnost, jejíž součástí je celá řada různých úkolů, které jsou spjaty s poradenskou podporou žáků, kteří mají problémy s učením nebo s chováním. Stejně tak do výchovného poradenství patří pomoc žákům při volbě povolání či prevence sociálně patologických jevů.

Výchovné poradenství je možné definovat také jako soustavu metod a institucí, které jsou orientovány na pomoc jednotlivým vychovatelům (ať už profesionálním nebo i neprofesionálním) při jejich výchovné práci, ale i při řešení závažných problémů nebo při tvorbě specifických výchovných programů, které mohou mít jak preventivní, tak terapeutickou povahu.¹ Výchovné poradenství je obvykle institucionálně zabezpečeno jednak na školách (základních, středních, vyšších odborných apod.) a to prostřednictvím výchovných poradců, ale stejně tak je institucionálně zabezpečeno i v dalších organizacích. Příkladem mohou být speciálně pedagogická centra, ale do určité míry i některá školská poradenská zařízení, mezi něž patří například pedagogicko-psychologické poradny.²

Výchovný poradce je pak pedagogickým pracovníkem, který vytváří základní článek v oblasti poradenských služeb ve škole. Jedná se o pracovníka, který je obvykle pedagogem, školy, ve které působí i jako výchovný poradce, přičemž většina výchovných poradců absolvovala postgraduální studium zaměřené právě na výchovné poradenství.³ Samotné výchovné poradenství i pozice výchovného poradce si přitom prošla významným vývojem, o kterém je pojednáno níže. V současné době je funkce výchovného poradce a výchovného poradenství vymezena ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, kde je řečeno, že „*výchovný poradce vykonává činnosti poradenské, činnosti informační a činnosti*

¹ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2, s. 167.

² Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dostupné z www.msmt.cz

³ VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0, s. 112.

metodické, o nichž vede písemnou dokumentaci.“⁴ Vyhláška v této souvislosti stanoví, že výchovní poradci „*se podílejí na zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, poskytují součinnost školským poradenským zařízením a spolupracují s orgány veřejné moci za účelem ochrany práv žáků.*“⁵

Výchovné poradenství plní uvedené úkoly:⁶

- přispívá k utváření všestranně rozvinuté a zdravé osobnosti dětí a mládeže v procesu jejich výchovy a vzdělávání,
- podílí se na řešení problémů ve vývoji, výchově a vzdělávání dětí a mládeže,
- pomáhá řešit pedagogické a psychologické otázky profesní orientace žáků základních a středních škol.

Teoretická koncepce výchovného poradenství vychází z poznatků současných pedagogických a psychologických věd, ale využívá i poznatky dalších věd, které zkoumají z různých aspektů člověka v jeho mnohostranných vztazích a souvislostech s přírodou a společností.

Mezi nejdůležitější charakteristiky výchovného poradenství v současné době patří:⁷

- interdisciplinární charakter - vyjadřuje nezbytnost spolupráce odborných zaměstnanců při řešení poradenských úkolů,
- institucionalizovaný charakter - zahrnuje soustředění práce odborníků do zvláštních organizačních útvarů a specializovaných institucí, které se zabývají poradenstvím,
- multisférový charakter - vychází z pomoci institucím a resortům, které plní společenské funkce k jednotlivci,
- profesionalizovaný charakter - vychází ze zřízení funkce výchovného poradce a potřeby jeho profesionalizace,
- procesuální charakter - zdůrazňuje řešení problémů probíhajících v čase,

⁴ Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dostupné z www.msmt.cz

⁵ § 8 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dostupné z www.msmt.cz

⁶ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2, s. 31.

⁷ HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Úvod do speciálního poradenství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-7083-659-8, s. 77.

- personalistický charakter - orientuje se na osobnost a celistvý vývin osobnosti,
- biodromální charakter - zdůrazňuje interakci osobnosti s podmínkami sociálního a životního prostředí,
- formativního-rozvíjející charakter - vyjadřuje vliv působení poradenství na život ve společnosti.

1.1 VÝVOJ VÝCHOVNÉHO PORADENSTVÍ

Ačkoliv prvopočátky výchovného poradenství lze hledat již v dobách Jana Amose Komenského, tedy někdy v období 17. století, s institucionalizovaným výchovným poradenstvím se lze setkat až s rozvojem moderní společnosti na přelomu 19. a 20. století.⁸ S tím souvisí i fakt, že na území České republiky se s institucionalizovaným výchovným poradenstvím lze setkat až od 30. let 20. století, kdy se na našem území začalo rozvíjet nejprve poradenství profesní. V tomto období byla po odborné stránce na vysoké úrovni například činnost Ústavu lidské práce v Praze, jenž byl založen v roce 1940 a navzdory významným změnám ve společenských a politických podmínkách na českém území působil až do roku 1950. Jednalo se o významně psychometricky orientovanou instituci, kde byly rozvíjeny především nejrůznější psychotesty a zájmové dotazníky.⁹

Po nástupu komunismu však bylo po roce 1948 výchovné a profesní poradenství po určitou dobu považováno za nadbytečné, což vedlo k tomu, že Ústav lidské práce v Praze byl na přelomu roku 1949 a 1950 zrušen a jeho materiály byly bohužel skartovány. Kariérní poradenství bylo v 50. letech po určitou dobu nahrazeno plánovaným rozmisťováním žáků do škol (nezávisle na preferencích, zájmech a dalších individuálních charakteristikách jednotlivých žáků), což se ovšem velmi brzy ukázalo jako ne zrovna optimální způsob řešení.¹⁰

Z tohoto důvodu se ke konci 50. let začalo na českých školách zatím pouze experimentálně zavádět poradenství. Rozvoj pak výchovné a kariérní poradenství ve školství zaznamenalo v první polovině 60. let 20. století. Roku 1963 byla vydána směrnice Ministerstva školství a kultury, kterou byla na všech středních všeobecně vzdělávacích školách zřízena funkce

⁸ ČÁP, David. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.12.2009*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-498-5, s. 20.

⁹ SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektiva výchovného poradenství. *Pedagogika*. 1996, (3), ISSN 0031-3815, s. 18.

¹⁰ ČÁP, David. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.12.2009*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-498-5, s. 21.

poradce pro výchovu k volbě povolání.¹¹ Bylo to právě období první poloviny 60. let, kdy došlo k propojení kariérního a výchovného poradenství pro žáky do institucionalizovaného systému výchovného poradenství na školách. S tím také souviselo, že prvními výchovnými poradci se v 60. letech stali pedagogové, kteří se obvykle původně věnovali poradenství pro volbu povolání.¹²

Roku 1967 pak byl vydán pokyn ke „Zřizování krajských odborných psychologicko-výchovných pracovišť.“ V roce 1976 pak došlo k vydání dalšího důležitého dokumentu ve vývoji výchovného poradenství, a to „Instrukce o soustavě výchovného poradenství v oboru působnosti Ministerstva školství ČSR.“ Tato instrukce především vymezovala jednotlivé články systému výchovného poradenství, rozlišovala jejich kompetence a vymezovala vzájemné vztahy mezi jednotlivými institucemi.¹³

Lze také konstatovat, že v rámci tehdejšího Československa byly od počátku patrné dvě různé větve, jednou byla větev pražská a druhou brněnská a bratislavská. Zatímco pražská větev chápala výchovné poradenství zejména jako obor zaměřený především na vzdělávání a profesní zaměření, brněnsko-bratislavská větev se zaměřovala zejména na terapeutické a výchovné aktivity. V 70. a 80. letech se pak výchovné poradenství dále rozvíjelo a oproti předcházejícím obdobím začalo být zaváděno také na středních odborných učilištích. Od roku 1980 upravovala systém výchovného poradenství vyhláška č. 130/1980 Sb. Řídicím článkem byl ve výchovném poradenství Ústav pro sociální výzkum mládeže a výchovné poradenství, který fungoval při Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.¹⁴

K významným změnám došlo asi jako ve všech oblastech i ve výchovném poradenství po roce 1989, kdy byl jednak zrušen výše uvedený Ústav pro sociální výzkum mládeže a výchovné poradenství stejně jako krajské pedagogicko-psychologické poradny. Na části škol se pak kolem roku 1991 dokonce rušily pozice výchovných poradců. Po roce 1991 se však začala velmi rychle rozšiřovat síť pedagogických center, což byla vlastně poradenská pracoviště pro děti se zdravotním postižením. Vznikaly také první soukromé a rovněž

¹¹ SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektiva výchovného poradenství. *Pedagogika*. 1996, (3), ISSN 0031-3815, s. 18.

¹² ČÁP, David. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.12.2009*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-498-5, s. 21 a násl.

¹³ SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektiva výchovného poradenství. *Pedagogika*. 1996, (3), ISSN 0031-3815, s. 19.

¹⁴ SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektiva výchovného poradenství. *Pedagogika*. 1996, (3), ISSN 0031-3815, s. 19.

církevní poradny. Od roku 1994 existuje Institut pedagogicko-psychologického poradenství.¹⁵

1.2 PORADENSKÁ A DALŠÍ PODPŮRNÁ ZAŘÍZENÍ

Přímo v rámci každé školy v souladu s vyhláškou č. 72/2005 Sb., poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních platí, že „ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole školním poradenským pracovištěm, ve kterém působí zpravidla výchovný poradce a školní metodik prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.“¹⁶

V ČR existují v zásadě dvě základní poradenská zařízení, mezi něž patří, jak pedagogicko-psychologické poradny, tak speciálně pedagogické poradny. Vedle toho zde existuje řada zařízení, která poskytují pomoc v rámci výchovného procesu. Mezi tato zařízení patří centra výchovné a psychologické prevence, diagnostické ústavy, orgán sociálně právní ochrany dětí, střediska výchovné péče, ale třeba i drogové poradny nebo informační centrum pro mládež. Z hlediska spolupráce výchovného poradce s jinými zařízeními stojí za zmínku například i Policie ČR. Pro všechna poradenská zařízení v souladu s ust. § 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, platí, že „*poradenské služby ve školách a školských poradenských zařízeních jsou poskytovány dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením.*“¹⁷ Níže jsou jednotlivá poradenská zařízení představena.

Pedagogicko-psychologické poradny plní úkoly odborné a psychologické diagnostiky, odborné pedagogické a psychologické péče o děti a úkoly v otázkách poradenství v oblasti výchovy, vzdělávání a osobnostního profesního vývinu. Jejich zřizovatelem je státní správa v resortu školství. Mezi nejčastější aktivity patří vyšetření školní zralosti, pomoc při profesní orientaci, potíže s učením a chováním, pomoc v krizových situacích a preventivní aktivity. Problémy, se kterými se můžete obrátit na pedagogicko-psychologické poradny:

¹⁵ SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektiva výchovného poradenství. *Pedagogika*. 1996, (3), ISSN 0031-3815, s. 20.

¹⁶ § 7 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dostupné z www.msmt.cz

¹⁷ § 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dostupné z www.msmt.cz

dětský strach, poruchy pozornosti, změny v chování, agresivita, hyperaktivita, šikana, školní zralost, emocionální problémy, psychosomatické potíže a vývojové poruchy učení.¹⁸

Speciálně pedagogické poradny poskytují diagnostické, psychologické, psychoterapeutické, speciálně pedagogické a rehabilitační služby, intervence a péče zdravotně postiženým dětem a mládeži, poradenské a metodické služby zákonným zástupcem, pedagogickým a ostatním zaměstnancům. Zřizují se zpravidla při speciálních mateřských školách, speciálních základních školách a speciálních základních školách pro děti s poruchami zraku, sluchu, řeči a děti tělesně postižené. Problémy, se kterými se můžete obrátit na speciálně pedagogické poradny: vývojové poruchy učení, poruchy pozornosti, odborná péče o děti s postižením apod.¹⁹

Pro obě výše uvedená zařízení dle platné právní úpravy platí, že *„postupy, nástroje a metody psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostiky musí být standardizované. Není-li to možné, volí poradenská zařízení ty postupy, nástroje a metody, které mají prokazatelný přínos pro diagnosticko-intervenční péči ve vzdělávání žáka a slouží k zjištění vzdělávacích potřeb žáka a uzpůsobení postupů práce s ním, a to ve školním i domácím prostředí.“*²⁰

Centra výchovné a psychologické prevence se zaměřují na univerzální a selektivní prevenci poruch chování především ambulantní formou. Speciální výchovnou a psychologickou péčí se snaží systémově působit na osobnost dítěte a jeho sociální prostředí - rodinu, školu, přátele. Problémy, se kterými se můžete obrátit na centra výchovné a psychologické prevence: záškoláctví, asociální, antisociální a maladaptivní chování, delikvence, narkomanie, šikana, negativismus, nedisciplinovanost apod.²¹

Diagnostické ústavy přijímají děti a mládež na dvouměsíční až tříměsíční pobyty na základě soudního rozhodnutí nebo žádosti zákonného zástupce. Problematika diagnostických ústavů je upravena ve vyhlášce č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, která

¹⁸ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2, s. 18.

¹⁹ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2, s. 17.

²⁰ § 2 odst. 2 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dostupné z www.msmst.cz

²¹ PEŠOVÁ, Ilona a Miroslav ŠAMALÍK. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1216-4, s. 11.

však samotný pojem diagnostický ústav nedefinuje.²² Jako koedukované se vytvářejí pro děti od tří do patnácti let, jako nekoedukované pro mládež. Jejich úkolem je komplexní psychologická a speciálně pedagogická diagnostika, stanovení prognózy a vhodných výchovných postupů. Problémy, se kterými se můžete obrátit na diagnostická centra: týrané a zneužívané děti, děti odebrané z nefunkční rodiny, poruchy chování, delikvence, narkomanie, předčasné sexuální chování.²³

Dalším zařízením poskytujícím pomoc účastníkům ve výchovném procesu je OSPOD, který je upraven v zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. Jde o orgán, který poskytuje sociálně-právní ochranu dětí. Je vymezeno hned několik typů orgánů, které uvádí v ust. § 4 odst. 1 zmíněného zákona. Jedná se o následující orgány:²⁴

- Krajské úřady,
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- Obecní úřady a újezdni úřady, kdy úprava hovořící o obecních úřadech se vztahuje dle zákona i na úřady újezdni,
- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí,
- Úřad práce ČR, a to konkrétně krajské pobočky a dále pobočka pro hl. m. Prahu.

Na větších úřadech obcí či dalších orgánů (např. krajských úřadů) bývá pracoviště OSPOD rozděleno do několika různých oddělení, která bývají obvykle nazývána jinými názvy, nicméně tvoří součást OSPOD. Typicky lze uvést například rozdělení pracoviště OSPOD na oddělení péče o dítě a dále na oddělení sociální prevence.²⁵

²² Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních dostupné z www.msmt.cz

²³ PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4, s. 256.

²⁴ § 4 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁵ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2, s. 24.

Zákon v ust. § 1 odst. 1 rovněž stanoví, co se podle něj rozumí sociálně-právní ochranou dítěte. Uvádí totiž, že se jedná o:²⁶

- ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- ochranu oprávněných zájmů dítěte, a to včetně ochrany majetku dítěte,
- působení, které má směřovat k obnovení narušených funkcí rodiny
- zajištění náhradního rodinného prostředí pro takové dítě, které z různých důvodů nemůže být trvale anebo dočasně vychováváno ve své vlastní rodině.

Vzhledem k zaměření OSPODu je z jeho strany běžným jevem pravidelná spolupráce nejen s výchovnými poradci, ale také se SVP nebo se zdravotnickými zařízeními. O pomoc mohou OSPOD požádat rodiče, kteří si nevědí rady s výchovou svých dětí, ale i školy a další zařízení.²⁷

Dalším zařízením, které je třeba zmínit, neboť je zde spolupráce s výchovným poradcem běžným jevem, je středisko výchovné péče (SVP). SVP lze charakterizovat jako školská zařízení, která stejně jako speciálně-pedagogická centra začala v ČR vznikat v 90. letech 20. století. Náplní práce SVP je poskytování preventivně výchovné péče dětem a mládeži, u kterých existuje riziko výskytu poruch chování, nebo dětem a mládeži, u kterých se již poruchy chování rozvinuly.²⁸

SVP jsou rovněž upravena právními předpisy, přičemž se jedná zejména o vyhlášku č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče. V této vyhlášce je uvedeno, že činnosti SVP lze v zásadě rozdělit do následujících tří kategorií, a to na služby: *diagnostické, preventivně-výchovné a poradenské*.²⁹

²⁶ § 1 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

²⁷ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2, s. 24.

²⁸ ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. *Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCHJ]*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4369-1, s. 44.

²⁹ § 2 odst. 1 vyhlášky č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče, dostupné z www.msmt.cz

Vzhledem k tomu, že pro tuto práci jsou nejdůležitější poradenské služby, které poskytují SVP, je žádoucí uvést, co se pod nimi rozumí. Dle ust. § 2 odst. 4 se jedná o tyto služby:³⁰

- poradenskou intervenci, a to včetně intervence telefonické a včetně psychologické podpory, která je ze strany SVP poskytovaná klientovi (žákovi), který se aktuálně nachází v obtížné životní situaci, kterou nedokáže samostatně řešit,
- poradenskou činnost, která je zaměřená na prevenci vzniku sociálně patologických jevů a na řešení již existujících problémů, které vznikly v důsledku poruch chování na straně klienta (žáka) a nežádoucích vlivů. Patří sem rovněž odborná činnost, která je zaměřená na podporu při začleňování problémového žáka do společnosti.
- poskytování informací, které se zaměřuje na problematiku vhodné volby a také zvládnutí profesní přípravy včetně podpory klienta (žáka) při jeho snaze o získání určité kvalifikace, kterou potřebuje k lepšímu uplatnění na trhu práce.

Dalšími zařízeními, se kterými výchovní poradci poměrně často spolupracují, jsou nejrůznější drogové poradny. Drogové poradny mají obvykle právní formu nejrůznějších občanských sdružení či spolků a jedná se tudíž ve své podstatě o soukromoprávní neziskové organizace, které se zaměřují jednak na prevenci užívání drog a drogové závislosti, ale také na pomoc těm klientům, kteří uživateli drog již jsou.

Zařízením, které poskytuje pomoc v rámci výchovného procesu, je také Národní informační centrum pro mládež (dále jen „NICM“), které lze charakterizovat především jako jedno z oddělení, která patří pod národní vzdělávací ústav a spadá tudíž pod MŠMT. NICM vzniklo roku 1992, a jednalo se o vůbec první Informační centrum pro mládež, které působilo na území ČR. Přídavek „národní“ byl pak k názvu přidán až v roce 2008. Lze jej charakterizovat jako pracoviště, které poskytuje mládeži celou řadu informací, a to z následujících oblastí: vzdělávání, a to jak na území ČR, tak i v zahraničí, „*cestování, volný čas, sociálně - patologické jevy, občan a společnost, mládež v EU a další. Je zároveň zastřešujícím, metodickým, kontrolním a koordinačním subjektem pro ostatní informační centra pro mládež v České republice.*“³¹

³⁰ § 2 odst. 4 vyhlášky č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče, dostupné z www.msmt.cz

³¹ NICM. O nás. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/o-nas-icm>

Posledním zařízením, které zde je zmiňováno jako zařízení, se kterým výchovný poradce při výkonu své profese spolupracuje, je Policie ČR. Právní zakotvení lze nalézt v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Tento zákon vymezuje, že „*Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor.*“³²

V navazujícím ustanovení pak zákon uvádí, že „*Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.*“³³ Jinak řečeno Policie ČR sice není poradenským zařízením, nicméně s ohledem na to, že má plnit celou řadu úkolů, kterými má přispět ke svými cílům a tyto úkoly zde nejsou výslovně specifikovány, lze ji v určitých situacích jako poradenské zařízení chápat. Ostatně je to právě Policie ČR, kdo se zaměřuje například na poradenství v oblasti prevence celé řady nežádoucích a leckdy i nezákonných jevů (například kriminality, sociálně patologických jevů apod.), což činí například formou různých besed, přednášek apod.

Na cíle poradenství jsou v resortu školství zřízeny profese výchovného poradce, školního psychologa, školního speciálního pedagoga a koordinátora prevence drogových závislostí a sociálně patologických jevů. Školní psycholog a školní speciální pedagog jsou zaměstnanci školy, které metodicky vede a usměrňuje příslušná pedagogicko-psychologická poradna.

1.3 PŘEDPOKLADY PRO VÝKON PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE

Práce výchovného poradce je jednak náročná, ale pedagogický pracovník na této pozici nese rovněž poměrně velkou zodpovědnost. S tím pak velmi úzce souvisí i skutečnost, že výchovný poradce musí tudíž samozřejmě pro výkon této profese splňovat určité předpoklady, které se týkají jeho kvalifikace a dále předpoklady, které se týkají osobnosti výchovného poradce.

1.3.1 KVALIFIKAČNÍ PŘEDPOKLADY

Kvalifikační předpoklady pro výkon profese výchovného poradce jsou upraveny zejména legislativou. Jedná se konkrétně zejména zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a dále rovněž o vyhlášku č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání

³² § 1 zákona č. 273/2008Sb., o Policii ČR, dostupné z www.msmt.cz

³³ § 2 zákona č. 273/2008Sb., o Policii ČR, dostupné z www.msmt.cz

pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.³⁴

Výchovný poradce musí z hlediska své kvalifikace splňovat následující podmínky: musí se jednat o absolventa magisterského studijního programu na vysoké škole s pedagogickým zaměřením (konkrétní specializace pedagoga není rozhodující). Další podmínkou jsou pak minimálně dva roky pedagogické praxe, po jejichž splnění se zájemce o profesi výchovného poradce může přihlásit k dvouletému navazujícímu akreditovanému studiu pro výchovného poradce, které je nezbytnou podmínkou pro výkon této profese.³⁵

Uvedené studium je vymezeno v ust. § 8 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, kde je stanoveno, že „*Studiem pro výchovné poradce získává jeho absolvent specializaci v základním oboru zaměřenou na oblast pedagogiky, speciální pedagogiky a psychologie. Tato specializace je předpokladem pro výkon specializované metodologické činnosti výchovného poradce.*“³⁶

Vyhláška dále stanoví, že studium pro výchovného poradce je uskutečňováno v rámci programu celoživotního vzdělávání, přičemž podmínkou je, že se studium realizuje na vysoké škole a délka trvání výuky činí nejméně 250 hodin.³⁷ Uvedené studium se dle zmíněné vyhlášky zakončuje „*obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.*“³⁸

Pokud se týká výše uvedeného studia pro výchovného poradce, každá škola nabízí trochu jiné studium, nicméně s ohledem na to, že studium musí být akreditované, určité znaky musí být velmi podobné. Základní charakteristiky kvalifikačního studia pro výchovného poradce lze shrnout následovně: jedná se o studium, které je založené na pedagogickém základě, vlastní obsah studijního programu a náplně výuky vychází především z oblastí a náplně práce výchovného poradce. Studium tak zohledňuje zejména aspekty disciplín, mezi které patří výchovné, školní či kariérní poradenství stejně jako poradenství zaměřené na podporu

³⁴ HLAĐO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. ISBN 8073021641, s. 58.

³⁵ HLAĐO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. ISBN 8073021641, s. 58.

³⁶ § 8 odst. 1 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, dostupné z www.msmt.cz

³⁷ § 8 odst. 2 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, dostupné z www.msmt.cz

³⁸ § 8 odst. 3 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, dostupné z www.msmt.cz

talentovaných a nadaných žáků, poradenství v oblasti prevence rizikového chování či sociálně patologických jevů. Vedle toho pak studijní plán zahrnuje i oblasti ze speciální pedagogiky a oblasti, které se zaměřují na osobnostní a profesní růst výchovného poradce a na trendy v této profesi. Nedílnou součástí studia výchovných poradců je rovněž praxe.³⁹

1.3.2 OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY

V souvislosti s vymezením osobnostních předpokladů, které by měl každý výchovný poradce splňovat, je nutné v českých podmínkách vycházet ze skutečnosti, že na naprosté většině škol v ČR výchovný poradce plní hned dvě různé úlohy, a to jednak úlohu výchovného poradce, ale také úlohu pedagoga, kterým je po většinu své pracovní doby.⁴⁰ K tomu se vyjadřuje i vyhláška 317/2005 Sb., která jasně říká, že výchovný poradce je pedagog, jehož úvazek je dělen mezi práci výchovného poradce a práci pedagoga, přičemž za účelem výkonu této funkce je mu přiměřeně snížen úvazek vztahující se k pedagogické činnosti.⁴¹

Z tohoto důvodu je jedním z předpokladů pro výkon profese výchovného poradce především skutečnost, že jedinec je dobrým pedagogem, čímž vlastně dokáže řadě problémů, které by jako výchovný poradce musel později řešit, spíše předcházet. Skutečnost, že jedinec má osobnostní dispozici k tomu, aby byl dobrým výchovným poradcem se přitom nezdá projevovat i v tom, že se na něj i bez toho, aby byl výchovným poradcem (např. ještě před tím, než se jím stane) obracují například žáci či jejich rodiče s poradenskými otázkami.⁴²

Výše uvedené však zdaleka není jediným osobnostním předpokladem pro výkon profese výchovného poradce, ale výchovný poradce by měl splňovat i řadu dalších osobnostních předpokladů, které však literatura obvykle nespécifikuje příliš uceleně, spíše vybírá jen ty nejdůležitější. Nicméně v zásadě lze osobnostní předpoklady pro profesi výchovného poradce shrnout tak, že se jedná zejména o předpoklady, které lze označit jako schopnosti a

³⁹ KNOTOVÁ, Dana. Kvalifikační studium Výchovného poradenství. *Masarykova univerzita v Brně* [online]. [cit. 2017-05-05].

Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/wupy/home/studium/obory/vzdelavani/vychovne-poradenstvi/>

⁴⁰ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2, s. 145.

⁴¹ Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, dostupné z www.beck-online.cz

⁴² KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2, s. 145.

dále o předpoklady, které lze charakterizovat jako osobnostní rysy,⁴³ podle čehož jsou také v této práci předpoklady dále děleny.

Mezi schopnosti, kterými by výchovný poradce měl být pro úspěšný výkon této profese nadán, patří zejména následující:⁴⁴

- Didaktické schopnosti, které jsou důležité pro formulaci konkrétních vyučovacích metod, kde je velmi důležité, aby výchovný poradce především respektoval zákonitosti týkající se vlastního procesu učení. Lze sem tudíž zařadit například schopnost předat žákům učivo, ale i probudit u nich zájem o určitý předmět či problematiku.
- Konstruktivní schopnosti, které se vyznačují tím, že umožňují formulaci jak výchovných, tak i vyučovacích postupů na základě toho, že jsou předvídaný reakce žáků na dané postupy, a tudíž je předvídan i výsledek určitého postupu v oblasti výchovy či vzdělávání.
- Percepční schopnosti, které jsou základním předpokladem pro poznání osobnosti a psychiky žáků v širším kontextu. Někdy jsou označovány také jako schopnosti týkající se reflexe druhých lidí (v tomto případě žáků), zejména je důležité, aby výchovný poradce byl u žáka schopen rozpoznat jeho potřeby, cíle a snahy.
- Expresivní schopnosti, popř. také řečové a vyjadřovací schopnosti, které výchovnému poradci umožňují pro žáka srozumitelně vyjádřit vlastní myšlenky či pocity. Důležité také je, aby výchovný poradce byl dobrý řečník, hovořil plynule apod.
- Komunikativní schopnosti, které jsou pro poradenskou činnost velmi důležité, neboť aby mohl být člověk dobrým výchovným poradcem, musí nejprve být schopen vhodné formy interakce se žáky, a to i se žáky s nějakým problémem. Výchovný poradce by měl umět navázat se žáky určitý vztah, zároveň je respektovat apod.
- Organizační schopnosti jsou důležité již z toho důvodu, že pokud výchovný poradce na většině škol plní jak roli výchovného poradce, tak i pedagoga, musí být

⁴³ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3, s. 83 a násl.

⁴⁴ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3, s. 83 a násl.

schopen si vhodně zorganizovat vlastní práci, například i různé školní a mimoškolní aktivity žáků, které jsou v kompetenci výchovného poradce.⁴⁵

Mezi osobnostní rysy, které jsou důležité a potřebné pro výkon profese výchovného poradce, pak lze zařadit především tyto:⁴⁶

- Vřelost, tedy především milý, laskavý a empatický přístup k žákům a schopnost poskytnutí podpory žákům, kteří potřebují pomoc výchovného poradce.
- Integrita osobnosti, která se navenek projevuje především emocionální stabilitou (vyrovnaností) výchovného poradce a racionálním přístupem k již nastalým situacím, které musí výchovný poradce z titulu své profese řešit.
- Pozitivní přístup, je totiž vhodné, aby výchovný poradce byl spíše člověkem, který je pozitivně naladěný, vyjadřuje pozitivní emoce, aby dokázal žáky podpořit a pomoci jim.
- Sebedůvěra je pro výchovného poradce rovněž důležitá, neboť jen člověk s přiměřenou mírou sebedůvěry a přiměřeným pocitem síly a energie, může být při poradenské činnosti skutečně užitečný, protože vhodným způsobem působí i na žáky.
- Racionální přístup případně analytický postoj k situacím, se kterými se výchovný poradce setkává. Tento typ přístupu je totiž daleko vhodnější pro to, aby se řešení nějakého problému obešlo bez konfliktů, než přístup založený na emocích či na nerealistických očekáváních. Důležitým aspektem je zde rovněž určitá míra objektivity, neboť výchovný poradce by měl problém vidět pokud možno nezkresleně a neměl by na něj nahlížet ze svého subjektivního pohledu, ale uplatnit by se měl pohled objektivní.
- Dynamika osobnosti, která je důležitá proto, že u výchovného poradce je vhodnější, pokud se jedná o člověka s dynamickou osobností, je schopen na situace adekvátně rychle reagovat a řešit je, přádně se jim přizpůsobit (adaptovat se na ně).
- Dominance, resp. určitý její stupeň, je dalším nezbytným předpokladem úspěšného výkonu profese výchovného poradce. Vůdčí osobnost se jako výchovný poradce

⁴⁵ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3, s. 83 a násl.

⁴⁶ LANGOVÁ, Marta. *Učitel v pedagogických situacích: kapitoly ze sociální pedagogické psychologie: skripta pro posl. pedag. fakulty Univ. Karlovy*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 8070666137, s. 19.

dokáže lépe prosadit, nicméně zde je třeba uvést, že větší důraz na dominanci osobnosti je třeba klást v nižších ročnících základních škol, než například na středních školách,⁴⁷ na které se zaměřuje tato práce, nicméně i na střední škole je určitá míra dominance u výchovného poradce nutná k tomu, aby byla například pro žáky autoritou.

1.4 ZDROJE INFORMACÍ PRO VÝCHOVNÉ PORADCE

Funkce výchovného poradce je především významným způsobem upravená již zmíněnou legislativou, a to zejména následujícími předpisy:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- A další právní předpisy

Vedle toho existuje v dnešní době celá řada publikací, která je výchovným poradcům určena. Za zmínku stojí třeba následující publikace:

- Výchovné poradenství od Václava Mertina a Lenky Krejčové⁴⁸
- Metodický průvodce pro výchovného poradce od Evy Beranové⁴⁹
- Jak na žáky od Martiny Tesařové⁵⁰

Velmi významným zdrojem informací a aktualit v oblasti profese výchovného poradce je i Asociace výchovných poradců, která pořádá celou řadu konferencí, seminářů, publikuje aktuality a odborně zaměřené články na webových stránkách. Existuje také možnost na

⁴⁷ LANGOVÁ, Marta. *Učitel v pedagogických situacích: kapitoly ze sociální pedagogické psychologie: skripta pro posl. pedagog. fakulty Univ. Karlovy*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 8070666137, s. 19.

⁴⁸ MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Výchovné poradenství*. 2., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-356-2.

⁴⁹ BERANOVÁ, Eva. *Metodický průvodce výchovného poradce: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách]*. Praha: Raabe, c2014. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-090-1.

⁵⁰ TESAŘOVÁ, Martina. *Jak na žáky: zvládnání náročných situací ve třídě*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1047-4.

webových stránkách asociace vznést dotaz, který se týká profese či činnosti výchovného poradce, čímž je možné si řadu otázek ujasnit, případně získat odpovědi na otázky, ve kterých se daný výchovný poradce neorientuje. Významným zdrojem informací může být rovněž etický kodex výchovných poradců, který vydala právě Asociace výchovných poradců.⁵¹

Za zdroj informací lze samozřejmě označit i internet, na kterém je celá řada portálů, které se na profesi výchovného poradce specializují, nicméně zde je třeba určité obezřetnosti, neboť ne každý portál je vyloženě odborný, a nelze navíc obvykle ověřit, kdo je reálným autorem různých příspěvků, tedy zda se vůbec jedná o výchovného poradce, odborníka z oboru, který má potřebnou kvalifikaci.

Pro svoji práci pak výchovný poradce vychází i z informací, které má například od pedagogů v rámci školy, kde působí, od žáků, od rodičů a od dalších poradenských zařízení, případně i od zařízení podpůrných (OSPOD, Policie ČR apod.).

1.5 NÁPLŇ PRÁCE A METODY PRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE

Náplň práce výchovného poradce je dána vyhláškou č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v jejíž příloze č. 3 jsou uvedeny jednak standardní poradenské činnosti výchovného poradce a dále také metodické a informační činnosti, které by měl výchovný poradce vykonávat.⁵²

Výchovný poradce základní a střední školy tedy zejména:⁵³

- plní úkoly školního poradenství v otázkách výchovy, vzdělávání a profesní orientace mládeže, jakož i v oblasti prevence problémového a delikventního vývinu dětí a mládeže,
- věnuje zvláštní pozornost žákům ze sociálně znevýhodněného prostředí, žákům se změněnou pracovní schopností, žákům s postižením, nadaným a talentovaným žákům,

⁵¹ ASOCIACE VÝCHOVNÝCH PORADCŮ. *Asociace výchovných poradců* [online]. [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: <http://www.asociacevp.cz>

⁵² Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

⁵³ PŠENÍČKOVÁ, Petra. *Výchovný poradce. Metodické portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogický_lexikon/V/Výchovný_poradce

- zajišťuje komplexní poradenský servis - metodickou činnost pedagogických pracovníků školy, informační a poradenskou činnost pedagogických pracovníků, rodičů a žáků, diagnostickou činnost pro žáky,
- poskytuje pomoc při řešení otázek osobnostního, sociálního a vzdělávacího vývinu pedagogům a rodičům dětí s vývojovými poruchami učení, pedagogům a rodičům dětí s vývojovými obtížemi a poruchami chování, při volbě studia a povolání a při zajišťování integrace dětí se speciálními výchovnými a vzdělávacími potřebami,
- zprostředkovává propojení školy s poradenskými zařízeními a dalšími odbornými zařízeními zabývajícími se péčí o děti a mládež,
- podílí se na realizaci prevence sociálně patologických jevů mládeže ve spolupráci s koordinátorem prevence sociálně patologických jevů a třídními učiteli a vytváří kontrolní systém pro sledování situace ve škole,
- aktivně se účastní pracovních porad, na kterých informuje pedagogické zaměstnance školy o poradenských aktivitách, práci výchovného poradce, opatřeních nezbytných pro řešení problémů žáků v prospěchu a chování; seminářů a školení organizovaných pro výchovných poradců.

V návaznosti na výše uvedené stojí za zmínku, že v obecné rovině by pozice výchovného poradce ve školách (nezávisle na tom, zda na základní či střední škole, popř. třeba na středním odborném učilišti) měla směřovat k tomu, aby napomáhala k dosažení tzv. školní úspěšnosti co největšího počtu žáků, resp. řeší problematiku školní neúspěšnosti některých žáků (tj. jedná se o práci s problémovými žáky). Pokud se týká školní úspěšnosti, rozumí se pod ní „úroveň činnosti žáka při vyučování a jejích výsledků, jak je hodnotí učitelé z hlediska požadavků školy.“⁵⁴

Vedle školní úspěšnosti je pak předmětem zájmu související otázka, kterou je školní výkon. Ten lze chápat jako výsledek, kterého bylo u konkrétního školního úkolu daným žákem dosaženo. Jinak řečeno, jedná se vlastně o jednu ze složek školní úspěšnosti.⁵⁵ Jak již bylo uvedeno, výchovného poradce zajímají především žáci, kteří nejsou příliš školně úspěšní, resp. nepodávají dostatečný školní výkon. V náplni jeho práce je také práce

⁵⁴ HRABAL, Vladimír. *Pedagogickopsychologická diagnostika žáka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Knižnice psychologické literatury. ISBN 8004221491, s. 194.

⁵⁵ HRABAL, Vladimír. *Pedagogickopsychologická diagnostika žáka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Knižnice psychologické literatury. ISBN 8004221491, s. 40.

s nadanými žáky, kteří naopak mohou být velmi školně úspěšní. Lze však předpokládat, že s takovými žáky se výchovný poradce obvykle setkává méně často než s žáky nějakým způsobem problémovými.

Samotný pojem „problémový žák,“ který je jedním z předmětu zájmu výchovných poradců na školách, je velmi široký a obtížně vymezitelný. Obvykle se jedná o jedince, jehož projevy se liší od všeobecně přijímané normy,⁵⁶ a to buď z hlediska školní úspěšnosti,⁵⁷ ale i z hlediska například chování, kde se typicky projevují například obtíže související s hyperaktivitou žáka, popř. s poruchami pozornosti, ale zásadní jsou také poruchy chování, které lze chápat jako určitou odchylku v oblasti socializace žáka. Souvisejícími jevy jsou pak častokrát také agresivita či problém šikany ve škole, kterými by se výchovný poradce měl zabývat nejen v případě, že již k tomuto jevu na škole dojde, ale rovněž z pohledu jejich prevence.⁵⁸

Náplní práce výchovného poradce je rovněž práce s žáky, kteří se potýkají s některou ze specifických poruch učení, jako je např. dyslexie, dysortografie, dysgrafie, dyskalkulie apod. V těchto případech je velmi důležitá zejména včasná diagnostika poruchy u žáka, aby bylo možné žákovi co nejlépe pomoci. Zde je také prostor pro spolupráci s dalšími poradenskými zařízeními, neboť výchovný poradce by dítě s podezřením na poruchu tohoto typu měl doporučit k vyšetření ve specializovaném zařízení, kterým je pro tyto případy pedagogicko-psychologická poradna.⁵⁹

Další oblastí náplně práce výchovného poradce jsou zejména problémy s přechodem na jiný stupeň školy, kde se může jednat jak o problémy s přechodem z prvního na druhý stupeň základní školy, tak i problémy spojené s přechodem ze základní na střední školu, které se v řadě případů mohou projevit jednak zhoršením prospěchu žáka, ale také zhoršením chování žáka. S tím pak souvisí i skutečnost, že i náhlé zhoršení prospěchu žáka je otázkou, kterou se výchovný poradce ve své náplni práce má za úkol zabývat. S tím pak leckdy souvisí například jevy jako je již výše zmíněná šikana, ale také třeba také problémy v rodině, v krajním případě rovněž týrání dítěte, kde je opět na místě nejen spolupráce

⁵⁶ ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010. ISBN 8024727420, s. 139.

⁵⁷ HRABAL, Vladimír. *Pedagogickopsychologická diagnostika žáka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Knižnice psychologické literatury. ISBN 8004221491, s. 194.

⁵⁸ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2, s. 85.

⁵⁹ VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0, s. 393-395.

s poradenskými zařízeními, ale i spolupráce s dalšími zařízeními, která poskytují pomoc účastníkům ve výchovném procesu jako je např. OSPOD či Policie ČR.⁶⁰

Vedle práce s problémovými žáky je náplní práce výchovného poradce rovněž práce s nadanými žáky, kde je úkolem výchovného poradce zejména, aby napomohl k rozvoji nadání či talentu žáka, protože samotné nadání či talent, pokud se adekvátně nerozvíjí, nemusí vůbec nic znamenat. Nadání má přitom tři základní podoby, jednak může být dítě nadané k vědecké a duševní činnosti, jednak může být nadané umělecky a dále může být nadané rovněž k rukodělné činnosti. Každý takový případ přitom vyžaduje ze strany výchovného poradce trochu jiný přístup a jiné metody práce s žákem.

Jak bylo dále také uvedeno, významnou část práce výchovného poradce dnes tvoří profesní a kariérní poradenství.

Při optimalizaci a humanizaci výchovně vzdělávacího procesu na střední školy uplatňuje výchovný poradce intervenční strategie:⁶¹

- výcvikové programy, přednášky a besedy pro žáky - se zaměřením na kognitivní, sociální a emocionální vývin žáků, prevenci problémů v prospěchu a chování, osvojení adekvátních metod samoučení, rozvoj motivace k učení, rozvoj tvořivosti a tvůrčího myšlení,
- přednášky a besedy pro pedagogické pracovníky školy o existujících problémech žáků v prospěchu a chování a o možnostech jejich odstraňování,
- přednášky a besedy pro rodiče žáků o existujících problémech dětí v prospěchu a chování,
- individuální rozhovory s rodiči dětí s poruchami chování a průzkumy výchovné situace v rodinách problémových žáků,
- přímé zásahy do vyučování - vypracování individuálních plánů učení a vyučování, zásahy do rozvrhu hodin nebo vyučovacích stylů pedagogických zaměstnanců, dodržování psychohygienických aspektů výchovně vzdělávacího procesu,
- aplikace humanistických principů do výchovně vzdělávacího procesu a mezilidských vztahů ve škole.

⁶⁰ ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010. ISBN 8024727420, s. 24.

⁶¹ PŠENIČKOVÁ, Petra. Výchovný poradce. *Metodicé portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogický_lexikon/V/Výchovný_poradce

Metody práce výchovného poradce jsou pak následující: poradenský rozhovor, konzultace, pozorování, depistáž dotazníky, ankety, didaktické testy, rozbor produktů činnosti a prospěchu žáků, sociometrické měření, rozvíjející poradenské postupy (programy učení, motivace, rozvíjení tvořivosti, empatie, schopnosti kontroly a zvládnání emocí, zvládnání konfliktů a mezilidských vztahů, programy pěstování vůle, vytrvalosti a výkonnosti apod.), skupinové a hromadné formy práce.⁶²

1.6 SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE S PORADENSKÝMI A DALŠÍMI ZAŘÍZENÍMI

Z hlediska spolupráce výchovného poradce s dalšími poradenskými subjekty, zejména s těmi, které byly uvedeny výše, je nutné především uvést, že výchovné poradenství je obecně chápáno jako určitá forma první odborné pomoci a poradenství, a to jak ve vztahu k žákům, tak například ve vztahu k jejich rodičům či kolegům pedagogům. Existují však oblasti, na které výchovný poradce nestačí, popř. které přesahují jeho kompetence. V těchto případech je žádoucí, aby výchovný poradce doporučil návštěvu zařízení, které je na určitý typ řešení problému specializované, případně tuto návštěvu zařízení zprostředkoval.

Pokud se týká PPP, výchovný poradce na střední škole s PPP obvykle spolupracuje zejména v souvislosti s integrací žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného vzdělávacího procesu, případně v souvislosti s modifikací učiva pro žáky, kteří mají diagnostikovanou poruchu učení. Výsledkem spolupráce výchovného poradce s PPP by tak mělo být zejména zjištění (které PPP zprostředkuje škole ve formě určité zprávy), jak s určitým žákem s ohledem na jeho specifické vzdělávací potřeby pracovat.⁶³

V případě, že se jedná o spolupráci se SPC, je důležitá spolupráce výchovného poradce na střední škole jednak v oblasti, že doporučí či zprostředkuje žákovi návštěvu SPC, ale také v případě, že žák školy je zároveň klientem SPC. Zejména u žáků s nejrůznějšími specifickými vzdělávacími potřebami, je komunikace výchovného poradce se SPC důležitá proto, aby škola měla k dispozici co nejvíce informací o tom, jak s žákem pracovat, jaké pomůcky mu opatřit, co mu umožnit v rámci vyučování nad rámec běžných potřeb

⁶² HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4109-3, s. 351.

⁶³ KREJČOVÁ, Lenka. Výchovný poradce a externí organizace, aneb, Jak nalézt optimální způsoby spolupráce. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2010, 7(7), ISSN 1214-8679, s. 18-21.

běžného žáka apod. Výsledkem této spolupráce mezi výchovným poradcem a SPC by měl být především individuální vzdělávací program pro žáka.⁶⁴

Rovněž spolupráce SVP s výchovným poradcem je poměrně častým jevem. V tomto případě se spolupráce zaměřuje na tzv. problémové žáky s výchovnými obtížemi, jako je například záškoláctví, šikana, drobná kriminalita, násilí apod. Výchovný poradce je při spolupráci se SVP především prostředníkem mezi SVP, rodinou žáka a školou. Výsledkem spolupráce jsou nejruznější návody pro pedagogy, jak pracovat se žákem, po jeho návratu z pobytu v SVP.⁶⁵

Rovněž spolupráce s OSPOD je často velmi důležitá, zejména při péči o žáky s problémovým chováním, případně při podezření na týrání žáka. Spolupráce může spočívat v tom, že při podezření například na týrání či zanedbávání žáka, případně při podezření na ohrožení jeho mravní výchovy upozorní OSPOD. Zde je však nutné postupovat velmi citlivě, aby se skutečné týrání či zanedbávání co nejdříve řešilo, ale zároveň, aby pokud se ukáže, že podezření nebylo oprávněné, nebyla rodina zbytečně traumatizována vzniklou situací. Co se týká problémových žáků, spolupráce v sobě zahrnuje zejména poskytování informací, dále také vypracovávání podkladových zpráv a rovněž přímou spoluúčast OSPODu při poradenské a preventivní činnosti. Vedle toho OSPOD si například pro účely o soudního řízení a dokazování může vyžádat informace o žákovi od výchovného poradce, takže spolupráce je oboustranného rázu. V zásadě lze konstatovat, že výchovný poradce zde tak může působit jako určitý zprostředkovatel informací a kontaktu.⁶⁶

Při řešení závažnějších problémů žáka, jako je zejména trestná činnost, případně páchaní přestupků (žáci na SŠ jsou v naprosté většině případů již starší 15 let, tedy trestně odpovědní), je možná a v praxi také využívaná rovněž spolupráce výchovného poradce s Policií ČR. V případě, že se žák dopustí trestného činu, je v řadě případů dokonce povinností školy, kterou obvykle plní právě výchovný poradce, tento trestný čin oznámit Policii ČR. Podobně je škola (tedy rovněž i výchovný poradce) povinna oznámit Policii

⁶⁴ KREJČOVÁ, Lenka. Výchovný poradce a externí organizace, aneb, Jak nalézt optimální způsoby spolupráce. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2010, 7(7). ISSN 1214-8679, s. 18-21.

⁶⁵ KREJČOVÁ, Lenka. Výchovný poradce a externí organizace, aneb, Jak nalézt optimální způsoby spolupráce. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2010, 7(7). ISSN 1214-8679, s. 18-21.

⁶⁶ ŠIŠKOVÁ, Kateřina. *Vzdělávací program pro učitele – výchovné poradce: Péče o žáky s problémovými projevy chování v SVP*. Praha: MŠMT: Evropský sociální fond v ČR, 2013, ISBN neuveďeno, s. 20.

ČR případy, kdy má důvodné podezření, že žák je naopak obětí trestného činu (např. týrání, sexuální zneužívání apod.).⁶⁷

Právě spolupráce výchovného poradce s poradenskými zařízeními a dále s dalšími podpůrnými zařízeními se zaměřením na výchovu je hlavní otázkou, která je zkoumána v rámci výzkumné části této práce. Výzkum se zaměřuje na to, se kterými zařízeními výchovný poradce nejčastěji spolupracuje, dále také na to, jakým způsobem spolupráce probíhá, jaké prostředky a formy spolupráce jsou zvoleny, což se liší i s ohledem na typ zařízení, s nímž je spolupracováno.

⁶⁷ ŠIŠKOVÁ, Kateřina. *Vzdělávací program pro učitele – výchovné poradce: Péče o žáky s problémovými projevy chování v SVP*. Praha: MŠMT: Evropský sociální fond v ČR, 2013, ISBN neuvedeno, s. 20.

2 VLASTNÍ VÝZKUM

Vlastní výzkum je vystavěn na dotazníkovém šetření, které bylo realizováno mezi výchovnými poradci v Karlovarském kraji.

2.1 CÍLE A HYPOTÉZY VÝZKUMU

Cílem diplomové práce je zpracovat analýzu role výchovného poradce a forem spolupráce se školskými poradenskými zařízeními v oblasti podpory školní úspěšnosti a vzdělávání žáků. V návaznosti na cíl diplomové práce byly formulovány následující cíle výzkumu:

Cíl č. 1: Zjistit míru zastoupení jednotlivých činností, které výchovný poradce vykonává (tj. které jsou nejčastější, které jsou méně časté).

Cíl č. 2: Zjistit, s jakými poradenskými, popř. výchovně podpůrnými zařízeními výchovní poradci v Karlovarském kraji nejčastěji spolupracují.

Cíl č. 3: Zjistit, jaká pozitiva spolupráce s jinými zařízeními z pohledu výchovného poradce má.

Cíl č. 4: Zjistit, jaká negativa spolupráce s jinými zařízeními z pohledu výchovného poradce má.

V rámci výzkumu byly dále stanoveny následující hypotézy:

H1: Předpokládáme, že respondenti preferují spolupráci s poradenskými zařízeními před spolupráci se zařízeními podpůrného rázu.

H2: Předpokládáme, že většina respondentů spolupracuje zejména s PPP.

2.2 VOLBA METODOLOGIE

Za účelem naplnění výše uvedených cílů, které si výzkum klade, byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie, která má podobu dotazníkového šetření. Tuto strategii lze označit za jednu z vůbec nejčastějších metod sběru dat, se kterou se lze v praxi setkat. Dotazníkové šetření má z hlediska výzkumníka výhodu, že je finančně, ale i časově relativně nenáročnou formou výzkumu. Z pohledu respondenta má pak tu výhodu, že nezasahuje nijak zásadně do jeho práce a jejího výkonu. Respondent jej může vyplnit kdykoliv, kdy si na to najde čas. Zároveň je pro řadu respondentů z řady důvodů (osobních, profesních apod.) důležité, že dotazníkové šetření bývá obvykle anonymní, jak tomu bylo i v případě tohoto výzkumu, čímž respondenti nemají zábrany poskytnout poměrně přesná data a

informace. Naopak nevýhodou dotazníkového šetření pak bývá fakt, že dotazník (a obecně kvantitativní výzkum) obvykle nejde tak do hloubky jako výzkum kvalitativní. To pak vede k tomu, že výzkumník se obvykle nedozví řadu zajímavých podrobností, které by pro výsledky výzkumu mohly být přínosné).⁶⁸

V případě realizovaného výzkumu bylo tedy postupováno následovně. Nejprve byly stanoveny cíle výzkumu, na jejichž základě byla prostudována související odborná literatura. Na podkladě zjištěných informací a stanovených cílů pak byla sestavena první verze dotazníku, který byl předložen třem výchovným poradcům, kteří se v rámci takto realizované pilotní studie vyjádřili ke srozumitelnosti dotazníku, k tomu, zda jsou otázky relevantní apod. Na základě provedené pilotní studie byl pak následně dotazník upraven tak, že sestával celkem ze 16 otázek, z nichž většinu tvořily otázky uzavřené (tj. respondent volil odpověď z nabízených odpovědí), případně otázky polootevřené, kdy měl respondent vedle nabízených odpovědí možnost zvolit i odpověď „jiné“ a vypsát vlastními slovy svoji odpověď. Tři otázky pak byly koncipovány jako otázky otevřené, tj. respondent měl možnost vypsát odpověď svými vlastními slovy.⁶⁹

2.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Následně byly vyhledány kontakty na výchovné poradce na středních školách v Karlovarském kraji, kterých se podařilo oslovit celkem 38 (v návaznosti na údaje vyhledané na internetu). Výchovní poradci byli osloveni nejprve e-mailem, kdy jim byl zaslán dotazník s žádostí, aby jej vytiskli, vyplnili a následně nascanovali a zaslali zpět e-mailem, nebo jej zaslali zpět v tištěné podobě poštou. Výchovní poradci v Karlovarském kraji byli s požadavkem na vyplnění dotazníku osloveni na počátku měsíce dubna roku 2017. Ukázalo se, že ochota k vyplňování dotazníků nebyla příliš vysoká. Proto byly následně po cca třech týdnech od rozeslání dotazníků školy, ze kterých se výchovní poradci neozvali s vyplněným dotazníkem obtelefonovány a výchovní poradci byli požádáni o vyplnění dotazníků telefonicky. Zároveň měli možnost se zeptat na vše, co je napadlo ohledně výzkumu a ověřit si například účel vyplňování, informace o výzkumníkovi a další podrobnosti, což mělo za cíl, aby byla vzbuzena jejich důvěra. Na základě telefonického připomenutí výzkumu a komunikace přímo s výzkumníkem se

⁶⁸ SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 8024735687, s. 159.

⁶⁹ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměněn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 8024619660, s. 127.

podařilo získat celkem 16 vyplněných dotazníků od výchovných poradců v Karlovarském kraji, což odpovídá návratnosti 42 %. Ačkoliv se tento výsledek může jevit jako ne příliš úspěšný, v kontextu odborné literatury, která hovoří o tom, že dotazníky se obecně vyznačují nižší návratností, například Průcha uvádí návratnost v rozmezí 30-60 %, ⁷⁰ Jandourek hovoří dokonce o návratnosti jen ve výši 10-40 %, ⁷¹ lze výslednou návratnost, které bylo v tomto výzkumu dosaženo, považovat za obstojnou.

Následně byly výsledky dotazníků zpracovány do přehledné podoby v programu MS Excel, kde byla data dále statisticky zpracována do podoby grafů, tabulek a následně rovněž adekvátně okomentována. V návaznosti na zjištěné výsledky byla využita metoda dedukce, prostřednictvím které byly formulovány závěry a vyhodnoceno naplnění cílů. Dedukce byla užita i k formulaci vhodných doporučení pro praxi.

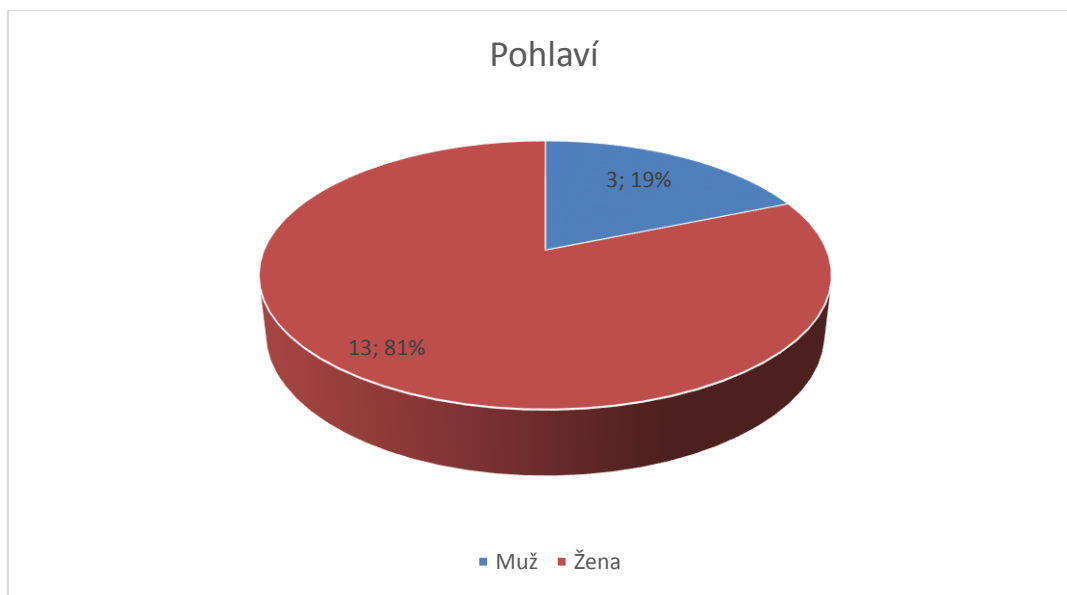
2.4 RESPONDENTI VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Před tím než dojde k samotnému vyhodnocení výsledků dotazníků, je žádoucí charakterizovat si respondenty výzkumného souboru, tedy ty výchovné poradce, kteří dotazník zodpověděli. Jak již bylo uvedeno, všichni respondenti pracovali na pozici výchovných poradců na středních školách v Karlovarském kraji. Toto byly charakteristiky výzkumného souboru, podle kterých byl vybírán výběrový soubor respondentů, tudíž nebyly předmětem dotazování v rámci dotazníku, který respondenti vyplňovali. Přesto je žádoucí tyto charakteristiky na počátku pojednání o výzkumném souboru zdůraznit. Charakteristickým znakem výzkumného souboru byla skutečnost, že na pozicích výchovného poradce, jak se dalo očekávat, stejně jako v celém školství převažují ženy. Výzkumný soubor byl totiž tvořen celkem 13 ženami a pouze 3 muži, to znamená, že ženy tvořili 81 % výzkumného souboru, zatímco muži jen 19 %. Struktura výzkumného souboru z hlediska pohlaví je zanesena do grafu č. 1.

⁷⁰ PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5232-7, s. 116.

⁷¹ JANDOUREK, Jan. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada, 2008. ISBN 8024723972, s. 45.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Dalším významným charakteristickým znakem bylo, že 100 % (tj. všech 16) respondentů mělo úplné vysokoškolské vzdělání (titul Mgr., Ing. apod.), ale žádný respondent na pozici výchovného poradce nedosáhl na vyšší vzdělání, například na rigorózní zkoušku či doktorský titul.

Výchovný poradce by měl rovněž pro výkon své profese absolvovat specializační studium v rozsahu min. 250 hodin výuky. Bylo tudíž zjišťováno i to, zda mají všichni respondenti tuto zákonnou povinnost splněnou. Ukázalo se, že 9 (56 %) respondentů tuto povinnost splněnou má, další 2 (13 %) respondenti aktuálně studují, aby ji splněnou měli a 5 (31 %) respondentů tuto povinnost splněnou nemělo. Ukázalo se tedy, že navzdory požadavkům zákona téměř třetina respondentů nemá splněné studium, které by mít měla. Struktura výzkumného souboru z hlediska splnění specializačního studia je zanesena do grafu č. 2.

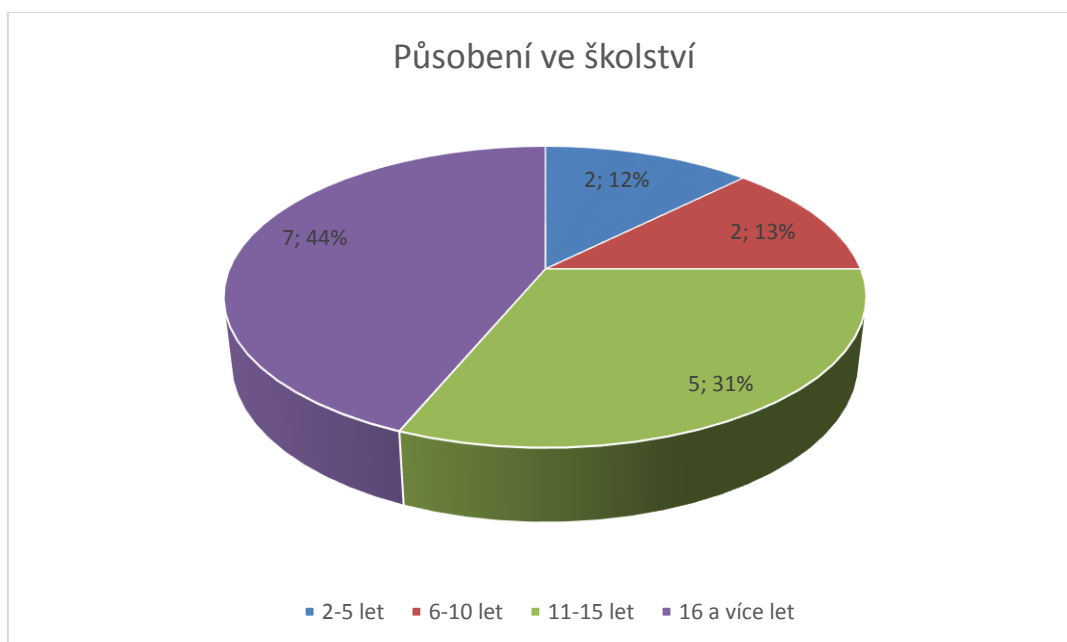
Graf č. 2: Specializační studium

Zdroj: vlastní výzkum

Podstatnou charakteristikou výzkumného souboru byla rovněž skutečnost, jak dlouho respondent působí ve školství a jak dlouho vykonává funkci výchovného poradce. Zde se odpovědi respondentů poměrně významně lišili, neboť pokud se týká profesního působení ve školství, vyskytovali se ve výzkumném souboru jak respondenti, kteří ve školství působili jen 2-5 let, tak i respondenti, kteří zde působili 16 a více let, přičemž lze konstatovat, že většina výchovných poradců ve školství působila spíše delší dobu. Konkrétně byly výsledky takové, že 2 respondenti (12,5 %) působili ve školství 2-5 let, 2 respondenti (12,5 %) působili ve školství 6-10 let, 5 (31 %) respondentů působil ve školství 11-15 let a 7 (44 %) respondentů působil ve školství 16 a více let. Žádný z respondentů nepůsobil ve školství méně než dva roky. Charakteristika výzkumného souboru týkající se délky působení ve školství je zanesena do grafu č. 3.

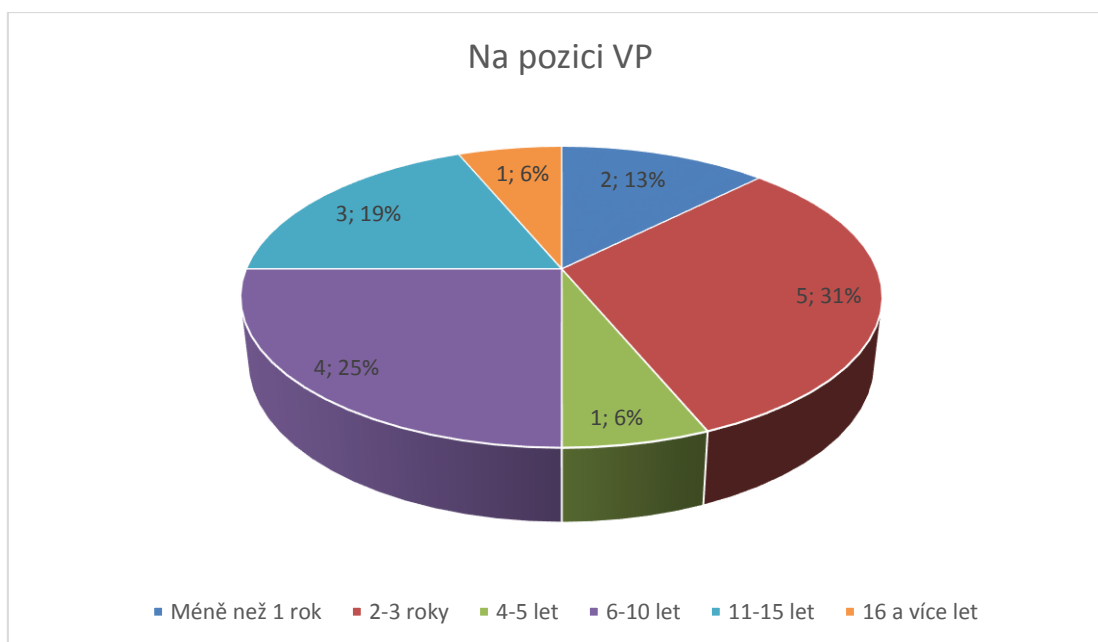
Graf č. 3: Délka působení VP ve školství

Zdroj: vlastní výzkum

Není možné předpokládat, že respondent hned na počátku své kariéry ve školství začal ihned působit jako výchovný poradce, proto bylo pro charakteristiku výzkumného souboru důležité rovněž zjistit, jak dlouho respondent působí na pozici výchovného poradce. Ukázalo se, že ve výzkumném souboru byli respondenti, kteří na této pozici působili méně než jeden rok, ale i respondenti, kteří na ní působili 16 a více let. To je důležité z hlediska posouzení dalších informací, neboť lze předpokládat, že respondent, který je výchovným poradcem teprve krátce bude mít s touto pozicí méně zkušeností, a zároveň i méně široký pohled na spolupráci s poradenskými a dalšími zařízeními než respondent, který tuto práci vykonává léta a nasbíral již mnoho zkušeností z praxe. Méně než 1 rok působili na pozici výchovného poradce 2 respondenti (13%), 2-3 roky pak na této pozici působil 5 (31 %) respondentů, 4-5 let působil jako výchovný poradce 1 (6 %) respondent, 6-10 let pak 4 (25 %) respondenti, 11-15 let působili jako výchovní poradci celkem 3 (19 %) respondenti a variantu 16 a více let uvedl 1 (6 %) respondent. Výsledky jsou opět pro přehlednost zaneseny do grafu č. 4.

Graf č. 4: Délka působení na pozici VP

Zdroj: vlastní výzkum

V zásadě lze konstatovat, že na pozicích výchovných poradců se vyskytují lidé s různou mírou zkušeností jak se samotnou prací pedagoga na střední škole, tak i se samotnou funkcí výchovného poradce, což bude patrně ovlivňovat další výsledky dotazníkového šetření.

2.5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

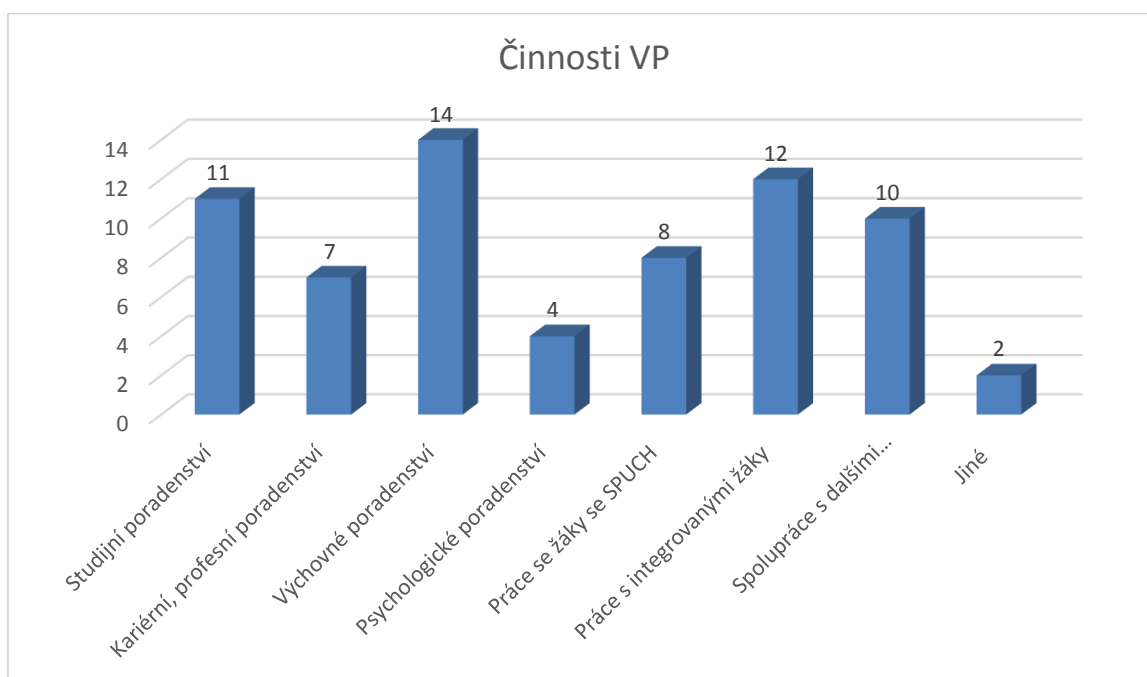
Vlastní výzkum se zaměřoval na jednotlivé činnosti a náplň práce výchovných poradců na středních školách v Karlovarském kraji, dále i na jejich spolupráci s poradenskými a dalšími zařízeními. Výzkum byl řazen od otázek obecnějšího rázu až po otázky, které se zaměřovaly konkrétně na spolupráci s jinými zařízeními, na její klady a zápory.

Otázka: Jaké činnosti v rámci své funkce výchovného poradce vykonáváte?

Uvedená otázka byla koncipována tak, že respondenti mohli zvolit i více odpovědí, jejich počet nebyl omezen, neboť každý výchovný poradce může v rámci své pracovní pozice vykonávat trochu jiné činnosti a bylo cílem zmapovat činnost výchovných poradců v Karlovarském kraji co nejpodrobněji a nej přesněji. Ze 16 respondentů zde 11 (69%) uvedlo, že v rámci své funkce výchovného poradce vykonává studijní poradenství, 7 (44%) respondentů uvedlo, že vykonává kariérní a profesní poradenství, 14 (87,5 %) uvedlo, že vykonává výchovné poradenství, 4 (25%) respondenti uvedli, že vykonávají psychologické

poradenství, 8 (50 %) respondentů uvedlo, že se věnují práci se žáky se SPUCH, 12 (75 %) respondentů pak uvedlo, že se věnuje práci s integrovanými žáky a 10 (62,5 %) respondentů uvedlo, že se věnuje spolupráci s jinými poradenskými popř. podpůrnými institucemi, a 2 (12,5 %) respondenti zvolili variantu jiné činnosti, přičemž jeden z těchto respondentů neuvedl žádnou vlastní odpověď, druhý napsal, že se jedná o „konzultace s rodiči.“ Četnost výskytu jednotlivých odpovědí znázorňuje graf č. 5.

Graf č. 5: Vykonávané činnosti v rámci funkce VP

Zdroj: vlastní výzkum

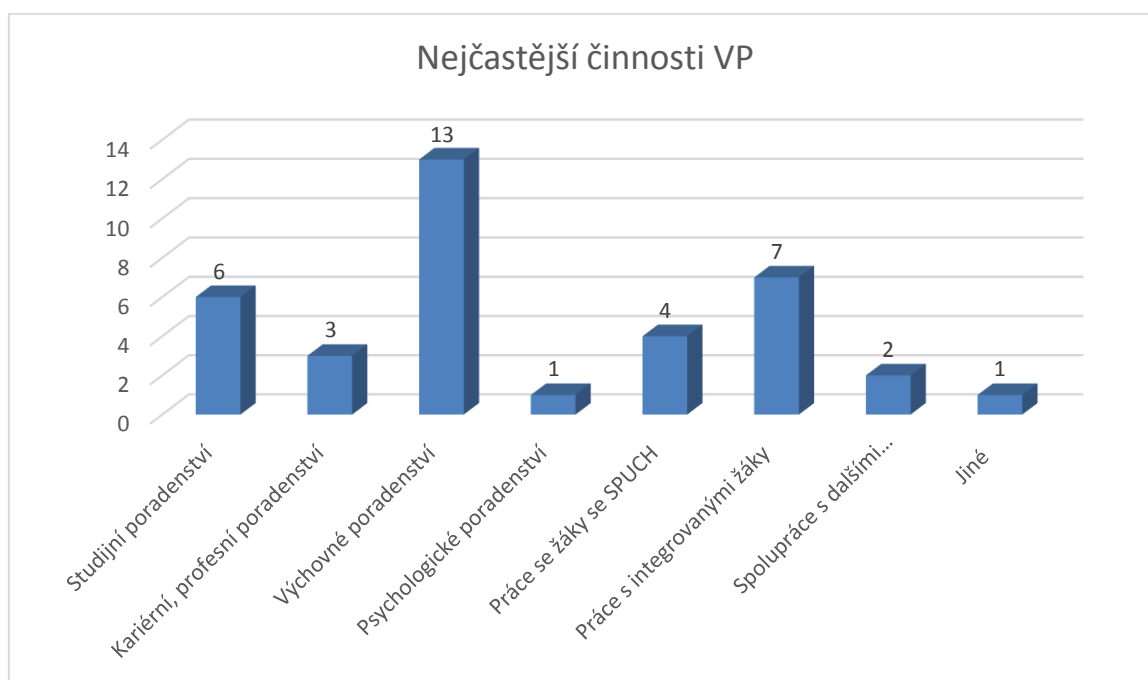
Z výsledků odpovědí na tuto otázku je patrné, že naprostá většina výchovných poradců vykonává v rámci své funkce hned celou řadu různých činností. Ačkoliv v teoretické části bylo uvedeno, že dnešní pojetí výchovného poradce je velmi úzce spojováno s kariérním a studijním poradenstvím, v odpovědi na tuto otázku se ukázalo, že v případě studijního poradenství se jednalo o třetí nejčastěji uváděnou činnost výchovných poradců, oproti tomu kariérnímu poradenství se na středních školách v Karlovarském kraji věnovala méně než polovina výchovných poradců.

Otázka: Jaké činnosti v rámci své funkce výchovného poradce vykonáváte nejčastěji?

Navazující otázka pak zjišťovala, jaké činnosti vykonávají výchovní poradci v Karlovarském kraji nejčastěji. Zde měli výchovní poradci opět možnost zvolit více variant odpovědi, protože ne vždy je jedna činnost skutečně převažující, ale dají se odlišit

činnosti, které výchovný poradce vykonává často, popř. pravidelně od činností, které vykonává výjimečně či jednou za čas. Mezi nejčastějšími činnostmi, které v rámci své funkce vykonávají, uváděli výchovní poradci v Karlovarském kraji především výchovné poradenství, které zvolilo 13 (81 %) respondentů, druhou nejčastější činností byla práce s integrovanými žáky, kterou uvedlo 7 (44 %) respondentů, následovalo studijní poradenství, které uvádělo 6 (37,5 %) respondentů), méně častá pak byla práce se žáky se SPUCH, kterou zmínili 4 (25 %) respondenti, kariérní a profesní poradenství, které uvedli 3 (19 %) respondenti, spolupráce s dalšími poradenskými institucemi, kterou zmínili 2 (12,5 %) respondenti a nejméně časté bylo psychologické poradenství a jiné činnosti, které zvolil v obou případech jen 1 (6 %) respondent. Pokud se týká varianty jiné, respondent ji doplnil informací, že se jedná o „konzultace s rodiči.“ Pro přehlednost jsou výsledky zaneseny do grafu č. 6.

Graf č. 6: Nejčastější činnosti VP

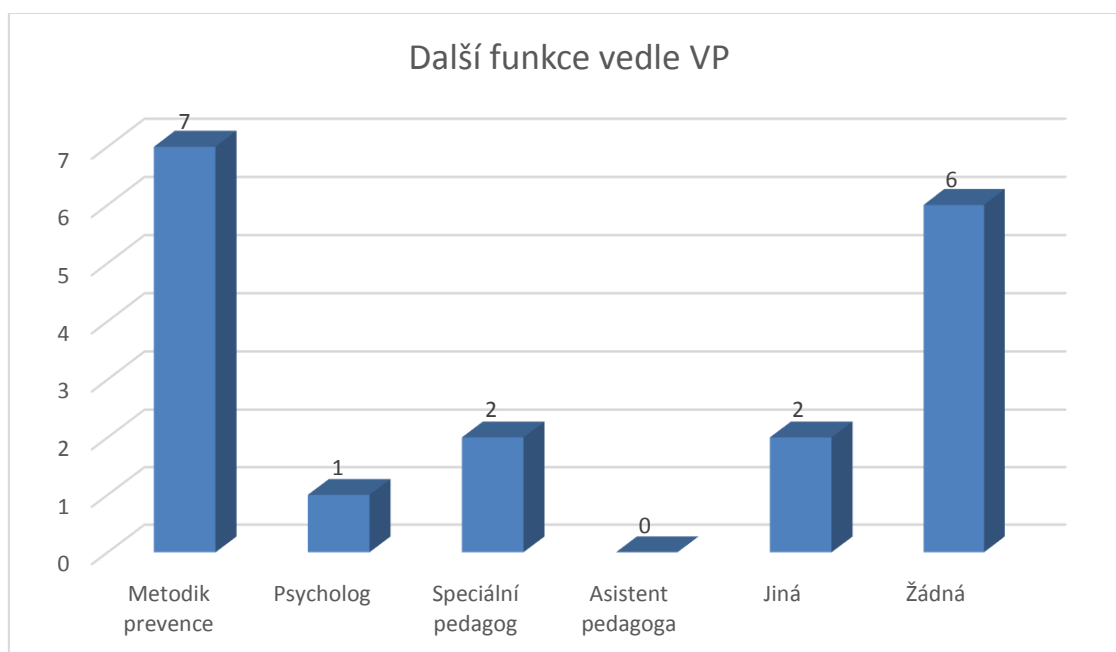
Zdroj: vlastní výzkum

Odpověď na tuto otázku ve své podstatě potvrzuje již výše uvedené, že výchovní poradci na středních školách se nejčastěji zabývají výchovným poradenstvím, nikoliv poradenstvím studijním nebo kariérním, byť zejména poradenství studijní patří k jejich častým činnostem. Nicméně lze mít za to, že role výchovného poradce nadále spočívá zejména na poradenství výchovném.

Otázka: Jaké další funkce vedle funkce výchovného poradce ve škole zastáváte?

Otázka navazovala na teorii, kde bylo uvedeno, že není neobvyklé, že výchovní poradci zastávají ve škole i další funkce, jako je například metodik prevence či speciální pedagog či třeba školní psycholog. Otázka se snažila zjistit, jak je tomu v Karlovarském kraji, zda respondenti skutečně zastávají i další funkce, jak často a o jaké funkce se nejčastěji jedná. Podařilo se zjistit, že zatímco někteří respondenti nezastávají vedle funkce výchovného poradce žádnou další funkci na škole, jiní respondenti uvedli i dvě funkce, které vedle výchovného poradce zastávají. Z tohoto důvodu se také podařilo identifikovat celkem 18 odpovědí od 16 výchovných poradců. Zcela nejčastější funkcí, kterou respondenti vedle funkce výchovného poradce zastávali, byla funkce metodika prevence, kterou uvedlo v dotazníku 7 (44 %) respondentů. Další početná skupina, která čítala 6 (37,5 %) respondentů uvedla, že vedle výchovného poradce již žádnou další funkci na škole nezastává. 2 (12,5 %) respondenti uvedli, že vedle funkce výchovného poradce zastávají i funkci školního speciálního pedagoga a další 2 (12,5 %) pak uvedli, že zastávají jinou funkci, kde jeden z respondentů uvedl funkci řadového pedagoga a druhý pak zastával funkci zástupce ředitele školy. 1 (6 %) respondent pak uvedl, že zastává také funkci školního psychologa. Za zmínku stojí i fakt, že žádný výchovný poradce, který se účastnil výzkumu, nezastával funkci asistenta pedagoga. Výsledky dále znázorňuje graf č. 7.

Graf č. 7: Další funkce vedle VP

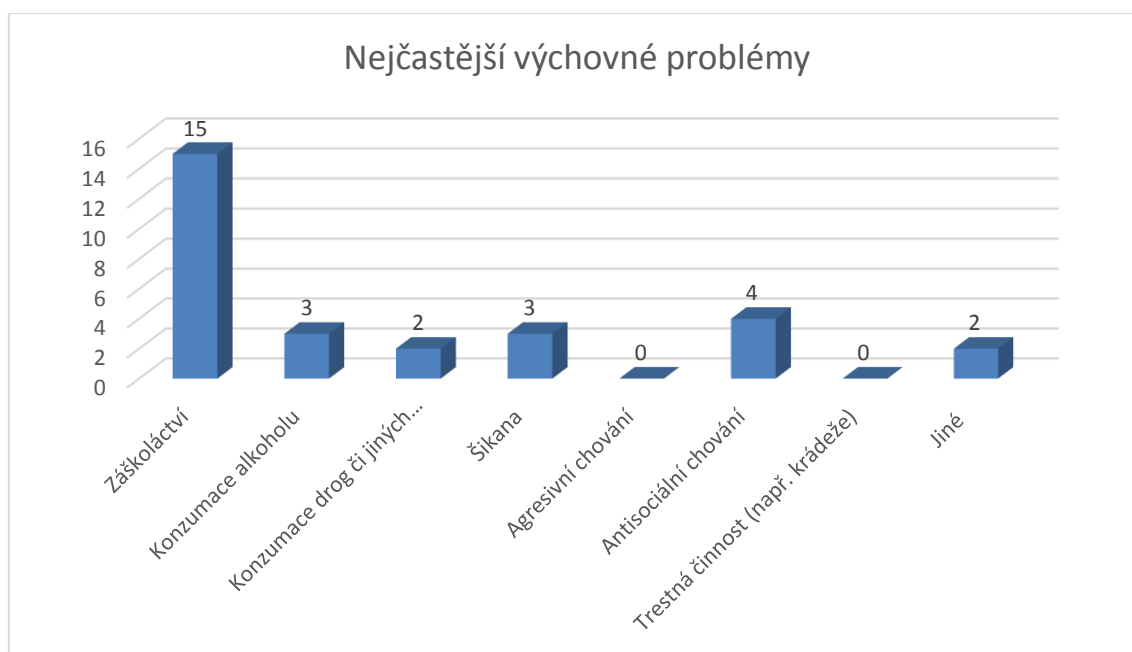

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka: S jakými výchovnými problémy se nejčastěji při své práci setkáváte?

Tato otázka se zaměřovala ve srovnání s předcházejícími více konkrétně, neboť zjišťovala konkrétní výchovné problémy, se kterými se výchovní poradci na středních školách v Karlovarském kraji nejčastěji setkávají. Tyto problémy totiž mohou být leckdy základem pro spolupráci s poradenskými, popř. i dalšími výchovně podpůrnými zařízeními v kraji, tudíž je žádoucí zjistit, jaké problémy výchovný poradce ve své praxi nejčastěji musí řešit. Opět měli výchovní poradci možnost uvést více problémů, které často řeší. Z výsledků je patrné, že nejčastějším problémem, se kterým se až na jednu výjimku setkávali všichni respondenti velmi často, bylo záškoláctví, které uvedlo 15 (94 %) respondentů, ostatní výchovné problémy vykazovaly výrazně menší četnost. Respondenti dále uváděli především antisociální chování, které zmínili 4 (25 %) respondenti, dále konzumaci alkoholu, kterou uvedli 3 (19 %) respondenti, šikanu, kterou uvedli rovněž 3 (19 %) respondenti. 2 (12,5 %) respondenti pak uvedli konzumaci drog a další 2 (12,5 %) respondenti uvedli variantu jiné, kde jeden respondent napsal, že se jedná o neprospívání a druhý o tabakismus, užívání tabákových výrobků. Žádný z respondentů neuvedl trestnou činnost ani agresivní chování jako nejčastější výchovné problémy, se kterými se setkává, z čehož lze usuzovat na to, že takto závažné jevy se na středních školách v Karlovarském kraji řeší spíše výjimečně. Výsledky jsou zaneseny do grafu č. 8.

Graf č. 8: Nejčastější výchovné problémy, se kterými se VP setkává

Zdroj: vlastní výzkum

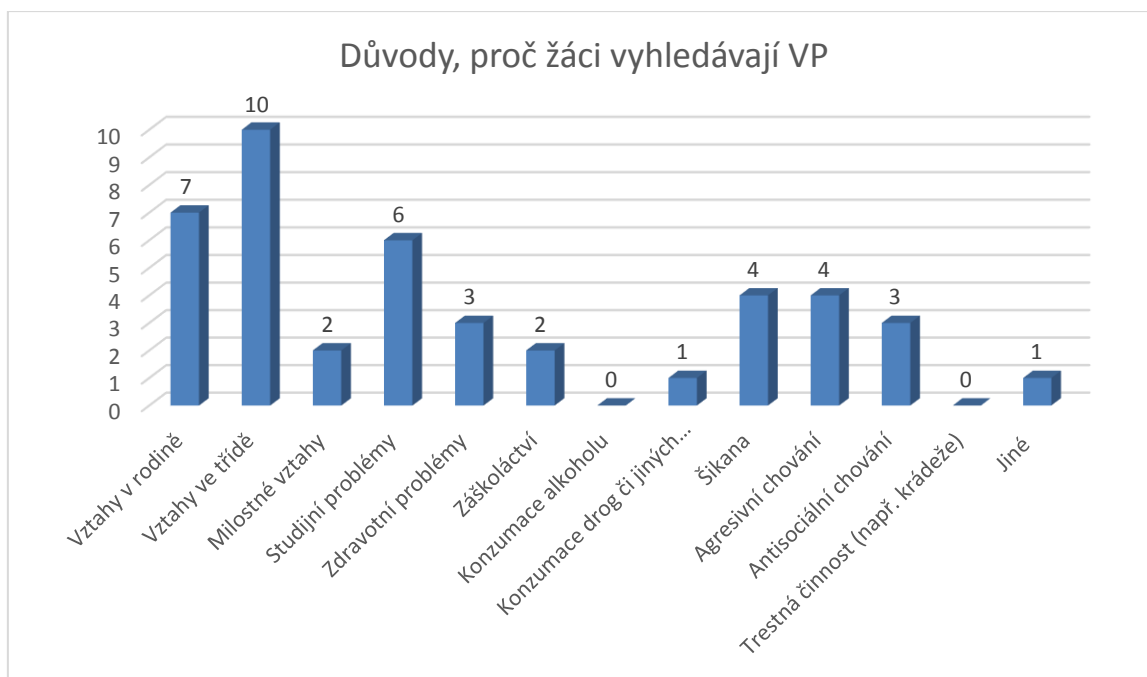
Otázka: S jakými problémy za Vámi nejčastěji přicházejí žáci?

Další otázka pak zjišťovala, s jakými problémy se žáci nejčastěji obracejí na výchovného poradce, resp. ho aktivně vyhledají, protože pocítují potřebu řešit nějaký problém. Opět mohli respondenti volit hned několik variant odpovědí dle svého uvážení, což také v naprosté většině případů učinili.

Nejčastěji výchovní poradci uváděli, že za nimi žáci chodí z důvodu vztahů ve třídě, tuto variantu zvolilo 10 (62,5 %) respondentů. Druhým nejčastějším důvodem, proč žáci vyhledávali výchovného poradce, byly vztahy v rodině, což byla odpověď, kterou zmínilo 7 (44 %). 6 (37,5 %) respondentů uvedlo, že za nimi žáci chodí často rovněž se studijními problémy, dále 4 (25 %) respondenti uvedli, že za nimi žáci často chodí s problémem, kterým je šikana a 4 (25 %) respondenti uvedli agresivní chování jako důvod, proč je žáci vyhledávají. 3 (19 %) respondenti uvedli, že za nimi žáci často chodí z důvodu zdravotních problémů, dále se objevily 3 (19 %) odpovědi, které uvádějí, že výchovného poradce často navštěvují žáci z důvodu antisociálního chování ve škole, 2 (12,5 %) respondenti uváděli jako častý důvod návštěv žáků u výchovného poradce milostné vztahy a související problémy, další 2 (12,5 %) z respondentů pak zmiňovali rovněž problém záškoláctví.

1 (6 %) respondent pak uvedl, že jej žáci často vyhledávají z důvodu konzumace drog, případně jiných návykových látek, 1 (6 %) respondent pak uvedl, že jej žáci vyhledávají rovněž z jiného důvodu, konkrétně zmínil špatný prospěch. Žádný z respondentů jako důvod, proč žáci vyhledávají výchovného poradce, neuvedl konzumaci alkoholu ani trestnou činnost. Výsledky jsou zaneseny do grafu č. 9.

Graf č. 9: Problémy, se kterými žáci vyhledávají VP

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka: V kterých oblastech poradenské péče spolupracujete nejčastěji s třídními učiteli?

Tato otázka byla jednou z mála otevřených otázek, kde měli respondenti za úkol vypsát vlastními slovy oblasti poradenské péče, v nichž nejčastěji spolupracují s třídními učiteli. Někteří respondenti se rozepsali a uvedli hned několik oblastí, našli se však i respondenti, kteří otázku zcela vynechali a neuvedli žádnou odpověď. Celkem 11 respondentů odpověď na tuto otázku vypsalo (někteří např. jedním slovem, někteří i delší), dalších 5 respondentů žádnou odpověď neuvedlo. Všechny odpovědi, které byly uvedeny, jsou zaneseny do tabulky č. 1.

Tabulka č. 1: Nejčastější oblasti poradenské péče při spolupráci s třídními učiteli

Vztahy ve třídě, záškoláctví, zdravotní problémy, integrace
Studijní problémy, vztahy ve třídě
Prospěchové problémy, vztahy ve třídě, studijní výsledky žáka - výkyvy
Chování žáků, studijní výsledky
Viz bod 9, 10 = neprospívání, špatný prospěch
Prospěch žáka, docházka do školy
Záškoláctví
Studijní poradenství
Poruchy chování, absence
Šikana
Komunikace s rodiči, agresivní chování, šikana ve třídě

Zdroj: vlastní výzkum

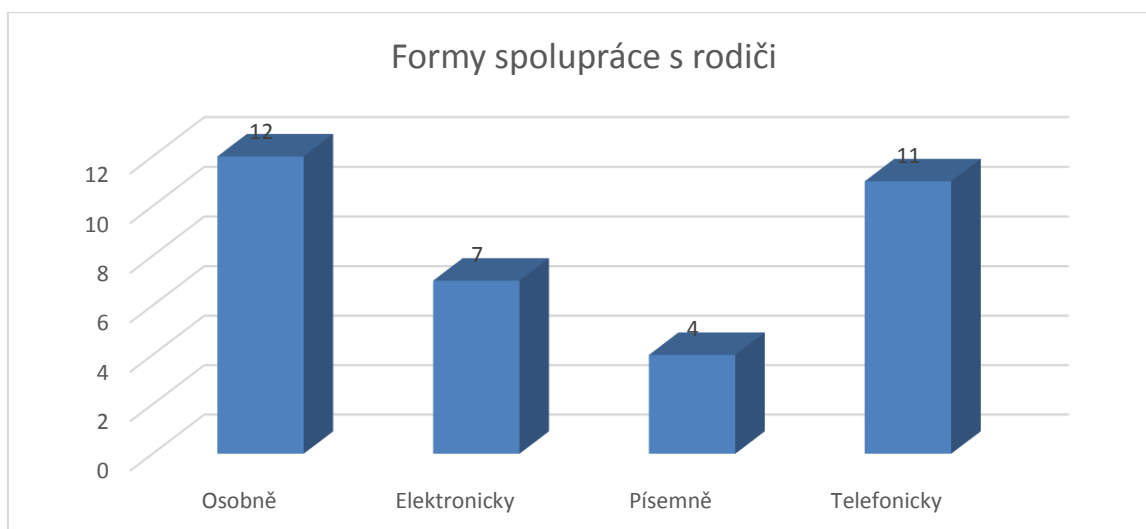
Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že výchovní poradci ve spolupráci s třídními učiteli řeší především problémy s prospěchem, ale třeba také záškoláctví. Zmiňovány však byly například i vztahy ve třídě, chování žáků stejně a problémy zdravotního rázu či otázka integrace nebo problém šikany. Z uvedených výčtů je zřejmé, že spolupráce s třídními učiteli se vztahuje na skutečně širokou oblast problémů a záleží především na tom, jaké problémy se na škole vyskytují více, jaké méně, na co třídní učitel výchovného poradce upozorní apod.

Otázka: Jakou formou spolupracujete s rodiči žáků?

Rodiče jsou pro výchovného poradce v řadě případů důležitým partnerem při řešení výchovných či jiných problémů žáků. To platí v podstatné míře i na střední škole, navzdory tomu, že středoškoláci jsou již dospívající, popř. v řadě případů i mladí dospělí, protože i v této věkové kategorii je vliv rodiny a rodičů obvykle zásadní. Z tohoto důvodu je zajímavé sledovat, jaké formy spolupráce využívají výchovní poradci v Karlovarském kraji ke spolupráci s rodiči. Opět zde platí, že respondenti mohli uvést i více variant, dále měli za úkol uvést, jakou formu spolupráce preferují.

Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že 12 (75 %) respondentů spolupracuje s rodiči žáků prostřednictvím osobních setkání, 11 (69%) respondentů pak spolupracuje s rodiči prostřednictvím telefonů, 7 (44 %) pak využívá ke spolupráci s rodiči elektronickou formu a pouze 4 (25 %) respondenti uvedli formu písemnou. Výsledky odpovědí na tuto otázku jsou znázorněny v grafu č. 10.

Graf č. 10: Formy spolupráce s rodiči žáků

Zdroj: vlastní výzkum

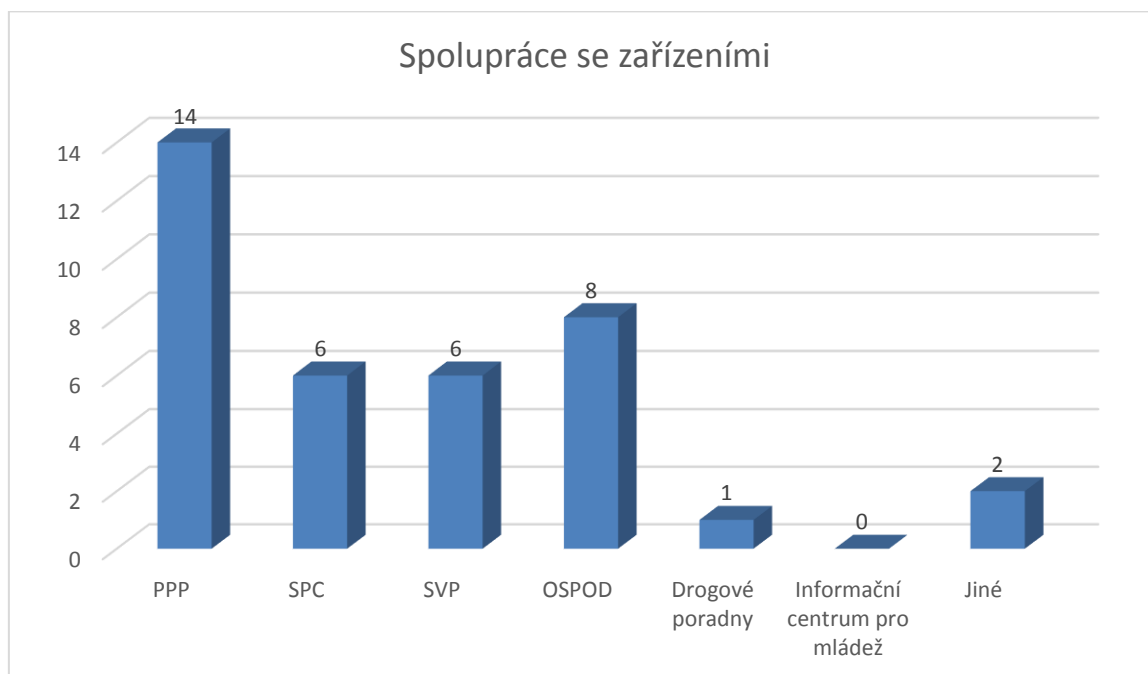
Výše uvedený graf také potvrzuje odpověď na doplňující otázku, která zjišťovala, jakou formu spolupráce s rodiči respondenti preferují a proč. Na tuto otázku sice opět odpovědělo pouze 8 ze 16 respondentů, nicméně 7 z nich uvádělo, že preferují osobní kontakt, který je ve výše uvedeném grafu č. 10 prezentována jako nejčastější forma spolupráce. Důvody, které pro to respondenti měli, byly různé, nicméně opakovaně se v dotazníku objevovaly například odpovědi, že osobní setkání je rychlé, je k dispozici zpětná vazba, dá se ihned reagovat, zmiňován byl například také lidský faktor, lidský přístup. Jeden z respondentů, který na tuto otázku odpověděl, pak uvedl, že preferuje elektronickou formu komunikace a to zejména proto, že je jednak rychlá a rovněž doložitelná.

Další část dotazníku se pak zaměřovala na spolupráci výchovných poradců s poradenskými i s podpůrnými zařízeními v oblasti výchovy.

Otázka: S jakými zařízeními spolupracujete?

V odpovědi na tuto otázku respondenti opět vybírali veškerá zařízení, se kterými spolupracují, mohli tedy volit libovolný počet odpovědí. Ukázalo se, že nejvíce respondenti uváděli jako organizaci, se kterou spolupracují pedagogicko-psychologickou poradnu, která je poradenským zařízením. Tuto variantu zvolilo 14 (87,5 %) ze 16 respondentů. Druhým nejčastěji uváděným zařízením byl OSPOD, který sice není poradenským zařízením, ale podpůrným výchovným zařízením a jeho význam je značný. Tuto variantu zvolilo 8 (50 %) respondentů. Dále respondenti často spolupracovali jednak se speciálním pedagogickým centrem, které uvedlo 6 (37,5 %) respondentů a se střediskem výchovné péče, které rovněž zmínilo 6 (37,5 %) respondentů. Další 2 (12,5 %) respondenti pak zvolili variantu jiný orgán, kde jeden respondent zmínil Policii ČR a druhý Prev centrum Praha. V 1 (6 %) případě byla zmíněna spolupráce s drogovými poradnami. Žádný z respondentů pak neuvedl spolupráci s Informačním centrem pro mládež. Lze tedy konstatovat, že výchovní poradci v Karlovarském kraji s touto institucí nespolečně spolupracují. Výsledky jsou znázorněny v grafu č. 11.

Graf č. 11: Spolupráce se zařízeními

Zdroj: vlastní výzkum

Je patrné, že spolupráce s poradenskými zařízeními, a to zejména s PPP je výrazně častější, než spolupráce s podpůrnými zařízeními, jako jsou například drogové poradny či informační centra pro mládež.

Otázka: Se kterou institucí spolupracujete nejčastěji?

Další otázka se pak zaměřovala na zjištění, se kterou institucí spolupracují výchovní poradci v Karlovarském kraji nejčastěji. Úkolem respondentů tak bylo oznámkovat známkou 1-6 četnost spolupráce s institucí, přičemž 1 = nejčastější spolupráce, 6 = žádná či téměř žádná spolupráce. Z výsledků vyplynulo, že až na jednu výjimku všichni výchovní poradci spolupracují nejčastěji s pedagogicko-psychologickou poradnou, která je poradenským zařízením. Jeden respondent naopak uvedl, že s ní nespolupracuje vůbec, důvody neuvedl. Naopak nejmenší četnost vykazovala spolupráce s Informačním centrem pro mládež, se kterým 15 (94 %) ze 16 respondentů vůbec nespolupracovalo, 1 (6 %) respondent s tímto zařízením spolupracoval výjimečně. Obdobných výsledků bylo dosaženo u drogových poraden, se kterými vůbec nespolupracovalo 14 (87,5 %) respondentů, 2 (12,5 %) s nimi naopak spolupracovali poměrně často, což značí, že se patrně jednalo o školy, kde se může vyskytovat problém s drogami. Spolupráce se SPC, SVP a OSPODem se na řadě škol v určité míře vyskytovala, nicméně nebyla nijak významná. Výsledky jsou znázorněny v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Četnost spolupráce s jednotlivými zařízeními

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
PPP	15	0	0	0	0	1
SPC	0	3	2	0	2	9
SVP	1	1	1	1	1	11
OSPOD	0	1	3	2	2	8
Drogové poradny	0	2	0	0	0	14
IC pro mládež	0	0	0	0	1	15

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka: Jaká pozitiva podle vás taková spolupráce má?

Další otázka byla koncipována jako otevřená a zjišťovala, jaká pozitiva má spolupráce s výše uvedenými zařízeními. S ohledem na to, že ne každá škola spolupracovala se všemi zařízeními, odpovídali respondenti obvykle jen ve vztahu k těm zařízením, se kterými spolupracovali, tj. nejčastěji ve vztahu k PPP, ke které se vyjádřilo celkem 15 ze 16 respondentů. To odpovídá i výše uvedené otázce, kde vyšlo najevo, že jeden z respondentů s PPP nespolupracuje. Obvykle se respondentům u PPP líbil zejména pozitivní přístup, dostatek informací, podnětné konzultace apod. K dalším organizacím se respondenti vyjadřovali spíše výjimečně. Chválili si však například OSPOD, zejména při pomoci se situací v rodině, ale například i při pomoci s problémy jako je záškoláctví, které se situací v rodině může úzce souviset. Oceňována byla také spolupráce se SPC a se SVP, a to zejména pomoc pedagogům, konzultace apod. Pokud se týká drogových poraden, jeden z výchovných poradců si chválil besedy, které pořádají a prevence. Opět se i zde projevilo, že s informačním centrem pro mládež výchovní poradci takřka nespolupracují, neboť se k němu nikdo nevyjádřil. Výsledky jsou opět zaneseny do tabulky, která je označena číslem 3.

Tabulka č. 3. Pozitiva spolupráce

PPP	Podpora v péči o žáky s poruchami
	Informovanost, individuální přístup k žákům
	Společná setkání VP, individuální jednání, řešení problémů
	Informace, možnost kdykoliv se obrátit na stálého metodika
	Informace
	Nejen legislativní podpora
	Poradí mi, vysvětlí mi problematiku
	Osobní přístup, konzultace – Mgr. Fialová
	Poradenství, sociometrie

	Široké spektrum činností
	Řešení sporů ve třídě
	Organizace schůzek, pomoc s žádostmi o dotace z rozpočtu KK, diagnostika ve třídách, diagnostika žáků v PPP na doporučení, informace
	Vliv na školní úspěšnost žáka
	Dobrá spolupráce správné postupy, konzultace
	Výborná komunikace, rychlé vyřízení požadavků, pracovníci PPP docházejí do školy
SPC	Žák v péči
	Pomoc učitelům v organizaci vyučování a volbě metod výuky
SVP	Konzultace
	Zajistí děti s problémovým chováním, spolupracuje s rodiči i se školou
OSPOD	Zajistí dítě z těžkého prostředí
	Zřídka
	Pomáhá řešit složité situace v rodině
	Pomoc v oblasti záškoláctví
Drogové poradny	Besedy, prevence
Informační centrum pro mládež	0

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka: Jaká negativa ve spolupráci spatřujete, co by bylo vhodné zlepšit?

Poslední otázka, která byla do dotazníku zařazena, se zaměřovala na negativa, která výchovní poradci při spolupráci identifikují a na návrh na zlepšení ze strany výchovných poradců. Problémem této otázky se ukázalo být, že 12 ze 16 respondentů na ni neodpovědělo, popř. ji proškrtlo, že nemají žádná negativa ani připomínky, další respondent napsal „nemám požadavky.“ Ve výsledku lze tudíž pracovat pouze se zpětnou vazbou tří výchovných poradců v Karlovarském kraji, což je skutečně nedostatečný výzkumný vzorek. Problém, na kterém se však tito výchovní poradci shodli byla přetíženost PPP a dlouhé čekací lhůty, což znesnadňuje řešení krizových a akutních situací. Zde je tudíž patrný prostor pro to, aby byla PPP personálně posílena. Výsledky, resp. přesné odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4: Negativa, podněty pro zlepšení

PPP	Dlouhé čekací lhůty na termín v poradně, nedostatek psychologů pro krizovou intervenci
	Přetíženost PPP – problém u akutních případů
	Vysoká časová přetíženost PPP
Jiné	Nemám požadavky
Nevyplněno	12 respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

2.6 OBLASTI A PŘÍPAD SPOLUPRÁCE S JEDNOTLIVÝMI ZAŘÍZENÍMI

V předcházející kapitole byly vyhodnoceny jednotlivé otázky dotazníku a odpovědi výchovných poradců na ně. Nyní jsou dány do souvislosti, tj. jsou zjišťovány vzájemné vztahy mezi spoluprací s jednotlivými zařízeními a oblastmi, ve kterých s nimi výchovní poradci nejčastěji spolupracují. Dále je dáno do souvislosti, co daná spolupráce výchovným poradcům přináší apod., což lze zjistit při srovnání jednotlivých odpovědí v rámci konkrétních dotazníků.

Jak je zřejmé z výsledků dotazníkového šetření, naprostá většina výchovných poradců, konkrétně 87,5 % spolupracuje s PPP, přičemž většina respondentů také uvedla, že se jedná o zařízení, se kterým spolupracují nejčastěji, navíc se jedná o zařízení poradenské. V této souvislosti poskytly dotazníky dostatečné množství informací pro další analýzu. Z vyhodnocení dotazníků je patrné, že výchovní poradci nejčastěji pedagogicko-psychologickou poradnu kontaktují a spolupracují s ní v souvislosti s prací se žáky se SPUCH a s integrovanými žáky. Dalším častým problémem, který byl důvodem pro spolupráci VP s PPP, byla obecně školní neúspěšnost žáka a neprospívání. Méně často pak byly příčinou spolupráce problémy jako záškoláctví, šikana a vztahy ve třídě a další. Výchovní poradci se dále vyjadřovali také k přínosu spolupráce, který byl, pokud se týká PPP výchovnými poradci velmi často hodnocen. Lze tedy dovodit, že pro výchovné poradce spočívá spolupráce s PPP jednak v tom, že žákovi, resp. jeho zákonným zástupcům doporučí jeho návštěvu a dále je pro VP PPP důležitým zdrojem celé řady informací. Využívají ji za účelem konzultace, poradenství, získávání nových a potřených informací. Spolupráce se zaměřuje i na pomoc konkrétnímu žákovi, případně i na řešení vztahů či konfliktních situací v konkrétní třídě, což je ovšem možnost, kterou ve srovnání s informacemi, poradenstvím a konzultační činností VP zmiňovali méně často. Podobně je také spolupráce s PPP někdy založena na tom, že pracovníci PPP za různými účely navštěvují danou školu, čímž je možná jak diagnostika, tak prevence řady nežádoucích jevů, na kterou se zaměřuje například i spolupráce týkající se různých preventivních programů a besed, na nichž se obvykle domlouvá VP se zástupci PPP. S výzkumu dále také vyplynulo, že oblast, kde naopak spolupráce s PPP příliš navazována není, popř. není přínosná je řešení krizových a akutních situací, kde se VP obvykle obracejí na jiné typy institucí, protože PPP je v regionu natolik přetížená, že zde spolupráce není přínosem.

Pokud se týká podoby kontaktu, je zřejmé, že VP jsou často v osobním kontaktu s vybraným pracovníkem, popř. pracovníky PPP, mají také k dispozici jednotlivé kontakty na PPP, které tak mohou předat žákům a jejich zákonným zástupcům.

Ve spolupráci s PPP s ohledem na četnost a význam této spolupráce plní VP celou řadu různých úkolů, což plyne nejen z legislativy a náplně práce VP, ale i přímo z vyplněných dotazníků.

Dalším poradenským zařízením, se kterým VP spolupracují, jsou SPC, nicméně jak se ukázalo, ve srovnání s PPP není četnost spolupráce se SPC zdaleka tak častá, neboť jen

37,5 % uvedlo, že s tímto zařízením spolupracuje. Při vyhodnocení souvisejících odpovědí v dotazníku se ukázalo, že toto zařízení obvykle VP kontaktují a spolupracují s nimi, pokud se týká žáků se SPUCH, kteří jsou v péči SPC, případně pokud se týká žáků integrovaných, kteří jsou v péči SPC nebo je žádoucí, aby v jeho péči byli. Samotní výchovní poradci přitom při konkretizaci této spolupráce a jejich pozitiv vlastními slovy uváděli především případy spolupráce, kdy již žák v péči SPC je, což je na střední škole logické, protože většina problémů jako jsou SPUCH, popř. další obtíže žáka se zjistí dříve než na střední škole. Obvykle je již při nástupu na střední školu žák veden jako žák se SPUCH či jako integrovaný (výjimkou jsou případy, kdy se žák integrovaným stane z nějakého důvodu později), tudíž na střední škole se spolupráce obvykle týká spíše žáků, kteří jsou již v SPC vedeni. Spolupráci se SPC zmiňovali zejména VP, kteří se ve své práci VP nejvíce věnovali práci s integrovanými žáky, případně práci se žáky se SPUCH.

Bohužel vzhledem k tomu, že většina VP v rámci výzkumu se SPC vůbec nespolečně pracovala a pro zbývající se až na výjimky jednalo o zařízení, se kterým nespolečně pracovali příliš často ani intenzivně, poskytnutá vyjádření týkající se vlastní spolupráce VP se SPC jsou spíše minimalistická, čímž je obtížné poskytnout podrobnější informace o způsobu spolupráce a jejích formách a podstatě. Z několika málo odpovědí výchovných poradců, kteří se k této problematice vlastními slovy vyjádřili, je patrné, že pokud již VP se SPC spolupracuje, podstata spolupráce spočívá zejména v konzultacích, které se týkají žáka, kterého má SPC v péči, v ujasnění si podstaty žakových problémů a možností, jak mu maximálně pomoci stejně jako k zajištění podmínek, které žákův handicap vyžaduje. Dle vyjádření VP byla náplní spolupráce se SPC rovněž otázka pomoci pedagogům na střední škole se zajištěním metod a pomůcek pro žáka, který je v péči SPC. Z toho lze usuzovat na to, že VP je určitým koordinátorem a kontaktním bodem při spolupráci střední školy se SPC, pokud se týká žáka integrovaného, se SPUCH či s jiným handicapem. VP je také tím, kdo více či méně zprostředkovává informace od SPC pedagogům a obráceně. Tedy ze strany pedagogů zprostředkovává např. dotazy směřované k SPC týkající se určitého žáka a pomoci tomuto žákovi v oblasti vzdělávání. Hlavním způsobem spolupráce jsou tudíž zejména konzultace. VP by samozřejmě měl mít k dispozici u žáka, který je veden v SPC také individuální vzdělávací plán, který SPC konkrétnímu žákovi doporučuje, případně i zprávy z vyšetření SPC. Spolupráce probíhá i na základě dokumentů, které VP obdrží a zprostředkuje jejich požadavky a výstupy případně i dalším pedagogům ve škole tak, aby bylo žákovi umožněno vzdělávání dle jeho

specifických potřeb. Na rozdíl od PPP však SPC rozhodně není klíčovým poradenským zařízením, ke kterému by se spolupráce VP pravidelně upínala.

Vedle poradenských zařízení pak VP často spolupracují i s nejrůznějšími podpůrnými zařízeními. Nejčastěji zde VP uváděli především OSPOD. Spolupráci s OSPOD zmiňovalo v dotazníku celkem 50 % respondentů, charakteristickým znakem této spolupráce je skutečnost, že ji uváděli především respondenti, kteří se v rámci své profese VP zabývali ve větší míře zejména problémy, jako je záškoláctví, agresivní a antisociální chování či šikana. Žáci tyto výchovné poradce často vyhledávali rovněž v souvislosti s problémy se vztahy v rodině a vztahy ve škole či třídě.

Komentáře VP týkající se spolupráce s OSPOD ukazovali na to, že s OSPODem VP spolupracují zejména v situacích, které jsou závažné a nesnesou zásadního odkladu. PPP je však v tomto případě prakticky nevyužitelná s ohledem na svoji přetíženost a do kompetence jiných podpůrných zařízení problematika obvykle nepatří. Vzhledem k tomu, že se obvykle jedná o spolupráci naléhavou, jsou také voleny především metody spolupráce, které jsou rychlé a flexibilně reagují na situaci. Slovní komentáře pak ukazují na to, že OSPOD je kontaktován ze strany VP především v situaci, kdy je třeba zajistit žáka ve složité životní situaci, resp. v těžkém prostředí, případně kdy je potřeba, aby jiná instituce než škola napomohla k řešení složitých situací přímo v rodině žáka. OSPOD také na základě kontaktu ze strany VP poskytuje pomoc např. v případě záškoláctví žáka. I v tomto případě je úkolem VP především vyhodnotit situaci a kontaktovat OSPOD, předat mu potřebné informace. Není naopak žádoucí, aby se VP snažil ovlivňovat činnost OSPOD ve věci či do ní zasahoval, což také nevyplývá z odpovědí, že by VP činil.

Vedle těchto institucí pak VP dle potřeby spolupracují i s dalšími podpůrnými zařízeními. Ukázalo se, že obvykle se VP na spolupráci domlouvají zejména se zařízeními, která napomáhají řešit nějaký problém, se kterým se VP ve své praxi ve škole pravidelně setkává. Uvedené potvrzuje fakt, že například s drogovými poradnami, popř. s Preventivním centrem Praha spolupracovali výlučně VP, kteří se s drogovou problematikou setkávali i ve své praxi. Spolupráce byla v tomto případě zaměřena, jak na prevenci (pomocí besed, přednášek), tak i na řešení konkrétních jednotlivých případů žáků, kteří již mají s drogami a jejich konzumací zkušenosti, popř. je lze označit za závislé (nebylo ve výzkumu nijak zjišťováno, zda žáci v daných školách byli či nebyli závislí).

Stejně tak se středisky výchovné péče, se kterými spolupracovalo 37,5 % výchovných poradců, kteří se účastnili výzkumu, spolupracovali zejména ti výchovní poradci, kteří se ve své praxi setkávali se záškoláctvím, šikanou, konzumací alkoholu apod.

V návaznosti na výše uvedené lze mít za to, že většina výchovných poradců spolupracuje primárně s poradenským zařízením, kterým je PPP, nicméně tuto spolupráci doplňuje buď spoluprací se SPC, jako dalším typem poradenského zařízení nebo s podpůrnými zařízeními jako je OSPOD, SVP, drogové poradny a jiné. Vždy je přitom zásadním faktorem pro volbu spolupracujícího zařízení zejména skutečnost, jaké problémy VP v rámci své funkce aktuálně na škole řeší. Zohledňuje se samozřejmě při výběru zařízení v mezích možností například i efektivita a způsob spolupráce, ochota, přínos spolupráce apod.

Je také zřejmé, že někteří VP spolupracují jen s minimem zařízení, jiní naopak vyhledávají třeba 3-4 zařízení, se kterými spolupracují, což je dáno charakterem a rozmanitostí problémů na dané škole, ale i tím, jak vnímá a hodnotí daný VP spolupráci se zařízeními. Ukázalo se, že VP, kteří si spolupráci chválili, obvykle spolupracovali s více zařízeními než VP, kteří příliš mnoho pozitiv nenašli.

2.7 SHRNUÍ VÝZKUMU A VERIFIKACE HYPOTÉZ

V návaznosti na realizované dotazníkové šetření se podařilo zjistit, že žádný výchovný poradce v Karlovarském kraji nefunguje zcela samostatně, ale všichni výchovní poradci do určité míry spolupracují s jinými zařízeními, ať již poradenskými nebo podpůrnými. Z výsledků výzkumu vyplývá, že až na jednu výjimku všichni výchovní poradci nejčastěji spolupracují s PPP, kterou chápou jednak jako zdroj informací, ale pochopitelně do ní také odkazují žáky. S PPP rovněž konzultují péči o žáky, kteří jsou v péči PPP vedeni. Tomu také odpovídá i fakt, že PPP je na rozdíl od ostatních zařízení v regionu výrazně přetížená, na což si někteří respondenti v dotazníku stěžovali.

Z hlediska spolupráce s poradenskými zařízeními byla jasně preferovaná a častější spolupráce s PPP, což je však dáno i náplní práce a činnosti poradenských zařízení. Kompetence PPP jsou totiž v zásadě širší a lze pod ně podřadit více problémů i žáků než pod kompetence SCP, které jsou vymezeny poměrně úzce.

Vlastní nutnost spolupráce s jinými zařízeními ovlivňuje i četnost různorodých úkolů a činností, které výchovní poradci v Karlovarském kraji zastávají, navíc více než polovina respondentů zastávala vedle funkce výchovného poradce i jinou funkci (nejčastěji metodika prevence). To je dalším důvodem, proč výchovný poradce občas potřebuje určitým způsobem spolupracovat i s jinými institucemi mimo školu. Většina výchovných poradců také zejména spoluprací s PPP, ale i s dalšími institucemi hodnotila pozitivně a vnímala ji jako přínosnou.

V návaznosti na zjištěné výsledky je nyní třeba vyhodnotit hypotézy, které si práce stanovila. Jednalo se o následující dvě hypotézy:

H1: Předpokládáme, že respondenti preferují spolupráci s poradenskými zařízeními před spolupráci se zařízeními podpůrného rázu.

Vzhledem k tomu, že zařízením, se kterým výchovní poradci nejčastěji spolupracovali, byla v 94 % případů PPP, která je poradenským zařízením, lze této hypotéze jednoznačně přisvědčit. Hypotéza byla tedy v práci potvrzena.

H2: Předpokládáme, že většina respondentů spolupracuje zejména s PPP.

V návaznosti na předcházející hypotézu se podařilo potvrdit i druhou hypotézu, neboť 94 % respondentů uvádělo, že spolupracuje s PPP a rovněž ji uvádělo jako nejčastější instituci, se kterou spolupracují. Rovněž při hodnocení pozitiv spolupráce se naprostá většina respondentů vyjádřila především ke spolupráci s PPP. Hypotéza byla tedy potvrzena.

ZÁVĚR

Tématem diplomové práce byla „*Role výchovných poradců na SŠ ve spolupráci s poradenskými zařízeními Karlovarského kraje.*“ Cílem diplomové práce pak analýza role výchovného poradce a školních poradenských zařízení v oblasti úspěšnosti vzdělávání žáků. V návaznosti na stanovený cíl se ukázalo, že role výchovného poradce na středních školách je klíčová. Výchovný poradce spolupracuje jak s třídními učiteli žáků, tak s jejich rodiči, v neposlední řadě i s žáky samotnými, přičemž ve všech školských zařízeních, která se účastnila výzkumu, se potvrdilo, že výchovný poradce je do určité míry styčným bodem mezi školou, žákem a dalšími poradenskými i podpůrnými zařízeními, která působí v Karlovarském kraji. Tento fakt je do značné míry spjat i s tím, že vedle funkce výchovného poradce a funkce pedagoga, řada výchovných poradců plní i další funkce ve škole, jako je např. funkce metodika prevence, někdy také funkce speciálního pedagoga či školního psychologa nebo zástupce ředitele. Právě to je důvodem, proč je osoba na pozici výchovného poradce často jedním z významných styčných bodů při řešení celé řady různých problémů, se kterými se žáci, škola či jednotlivé třídy a učitelé potýkají.

V návaznosti na cíl diplomové práce byly formulovány následující cíle výzkumu:

Cíl č. 1: Zjistit míru zastoupení jednotlivých činností, které výchovný poradce vykonává (tj. které jsou nejčastější, které jsou méně časté).

Ukázalo se, že nejčastější činností, které vykonávají výchovní poradci, jsou zejména výchovné poradenství, práce s integrovanými žáky, studijní poradenství a práce se žáky se SPUCH. Ostatní činnosti již byly ve výzkumu zmiňovány méně často.

Cíl č. 2: Zjistit, s jakými poradenskými, popř. výchovně podpůrnými zařízeními výchovní poradci v Karlovarském kraji nejčastěji spolupracují.

Ukázalo se, že jednoznačně nejčastěji spolupracují výchovní poradci s PPP, která je poradenským zařízením. Svoji úlohu však plnila i další zařízení jako např. SPC, které je dalším případem poradenského zařízení, popř. zařízení podpůrná jako je OSPOD, SVP či drogové poradny.

Cíl č. 3: Zjistit, jaká pozitiva spolupráce s jinými zařízeními z pohledu výchovného poradce má.

Většina výchovných poradců se vyjadřovala zejména ke spolupráci s PPP, kterou si chválili pro ochotu, poskytování informací, pomoc či skutečnost, že pracovníci PPP navštěvují školu. Méně často si pak výchovní pracovníci chválili i jiné instituce, například pomoc OSPODu při složité situaci v rodině nebo například při souvisejících problémech, jako je záškoláctví. Konzultace a organizační pomoc vítali výchovní poradci i od SPC a SVP, besedy a prevenci pak od drogových poraden.

Cíl č. 4: Zjistit, jaká negativa spolupráce s jinými zařízeními z pohledu výchovného poradce má.

Zásadním negativem, které se podařilo identifikovat pomocí výchovných poradců, byla přetíženost PPP a související dlouhé objednací lhůty, nemožnost poskytovat krizovou pomoc či bezprostředně řešit akutní situace a problémy.

V dotazníkovém šetření se tedy ukázalo, že z poradenských zařízení je primárně využívána spolupráce s PPP. Spolupráci se SPC využívá menšina VP. Vedle toho výchovní poradci spolupracují rovněž s různými podpůrnými zařízeními, mezi nimiž převažoval zejména OSPOD.

V návaznosti na výše uvedené lze mít za to, že se stanovené cíle podařilo v podstatné míře naplnit, nicméně v souvislosti s tím, jak výchovní poradci odpovídali, se vyskytly další otázky, které by bylo možné podrobněji rozebrat v jiném (detailnějším) průzkumu a dát do souvislostí. Předkládaná práce však zcela jistě může sloužit jako text, který shrnuje otázku role výchovného poradce a jeho spolupráce s dalšími zařízeními v Karlovarském kraji a může být základem pro další rozsáhlejší studii na podobné téma.

RESUMÉ

Diplomová práce se zaměřuje na téma „*Role výchovných poradců na SŠ ve spolupráci s poradenskými zařízeními Karlovarského kraje.*“ Cílem diplomové práce je zpracovat analýzu role výchovného poradce a forem spolupráce se školskými poradenskými zařízeními v oblasti podpory školní úspěšnosti a vzdělávání žáků. Práce má čtyři kapitoly: úvod, teoretická východiska, praktickou část a závěr. V práci jsou představeny zdroje informací pro výchovné poradce, náplň a metody práce výchovných poradců a samotná problematika spolupráce výchovných poradců s dalšími poradenskými, popř. i podpůrnými zařízeními. Praktická část obsahuje cíle a hypotézy, volbu metodologie, charakter výzkumného vzorku, pojednání o respondentech, výsledky výzkumu, oblastí a metody spolupráce s jednotlivými zařízeními a shrnutí výzkumu, jehož součástí byla i verifikace výzkumu.

V rámci výzkumu se podařilo zjistit, že z hlediska spolupráce s poradenskými zařízeními byla jasně preferovaná spolupráce s PPP (Pedagogicko-psychologická poradna), což je však dáno i náplní práce a činnosti poradenských zařízení. Kompetence PPP jsou totiž v zásadě širší a lze pod ně podřadit více problémů i žáků než pod kompetence SPC (Speciálně pedagogické centrum), které jsou vymezeny poměrně úzce.

RESUME

The diploma thesis is focused on the topic *The role of an educational consultant on high school in cooperation with advisory facilities of the Karlovy Vary region.* The goal of the diploma thesis is to process the analysis of the role of an educational consultant and forms of cooperation with school counselling facilities in the areas of support of school success and the education of pupils. The thesis has four chapters: introduction, theoretical outcomes, practical part and conclusion. The thesis also introduces the sources of information for educational counsellors, counsellors` job description and their methods as well as the problematics of the cooperation of the counsellors with other counselling or supportive facilities. The practical part includes targets and hypothesis, methodology selection, characteristics of the research sample, respondents` treatise, research outcomes, areas and methods of cooperation between the individual facilities and the research summary, which includes the verification of the investigation.

SEZNAM LITERATURY**Knihy**

BERANOVÁ, Eva. *Metodický průvodce výchovného poradce: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách]*. Praha: Raabe, c2014. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-090-1.

ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.

ČÁP, David. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1. 12. 2009*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-498-5.

ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010. ISBN 8024727420.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 8024619660.

HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Úvod do speciálního poradenství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-7083-659-8.

HLAĎO, Petr. *Profesní orientace adolescentů: poznatky z teorií a výzkumů*. Brno: Konvoj, 2012. ISBN 8073021641.

HRABAL, Vladimír. *Pedagogickopsychologická diagnostika žáka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Knižnice psychologické literatury. ISBN 8004221491.

HOLÁ, Lenka. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4109-3.

JANDOUREK, Jan. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada, 2008. ISBN 8024723972.

KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

LANGOVÁ, Marta. *Učitel v pedagogických situacích: kapitoly ze sociální pedagogické psychologie: skripta pro posl. pedag. fakulty Univ. Karlovy*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 8070666137.

MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Výchovné poradenství*. 2., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-356-2.

PEŠOVÁ, Ilona a Miroslav ŠAMALÍK. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1216-4.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.

PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5232-7.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 8024735687.

ŠIŠKOVÁ, Kateřina. *Vzdělávací program pro učitele – výchovné poradce: Péče o žáky s problémovými projevy chování v SVP*. Praha: MŠMT: Evropský sociální fond v ČR, 2013, ISBN neuvedeno.

ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. *Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4369-1.

TESAŘOVÁ, Martina. *Jak na žáky: zvládání náročných situací ve třídě*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1047-4.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0.

Odborné články

KREJČOVÁ, Lenka. Výchovný poradce a externí organizace, aneb, Jak nalézt optimální způsoby spolupráce. *Řízení školy: odborný měsíčník pro ředitele škol*. Praha: ASPI Publishing, 2010, 7(7), ISSN 1214-8679.

SLAVÍKOVÁ, Ivana. Počátky, vývoj, současnost a perspektiva výchovného poradenství. *Pedagogika*. 1996, (3), ISSN 0031-3815.

Online zdroje

ASOCIACE VÝCHOVNÝCH PORADCŮ. *Asociace výchovných poradců* [online]. [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: <http://www.asociacevp.cz>

NICM. O nás. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/o-nas-icm>

KNOTOVÁ, Dana. Kvalifikační studium Výchovného poradenství. *Masarykova univerzita v Brně* [online]. [cit. 2017-05-05].

Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/wupv/home/studium/obory/vzdelavani/vychovne-poradenstvi/>

PŠENIČKOVÁ, Petra. Výchovný poradce. *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2017-04-24].

Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogický_lexikon/V/Výchovný_poradce

Právní předpisy

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dostupné z www.msmt.cz

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, dostupné z www.msmt.cz

Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče, dostupné z www.msmt.cz

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních dostupné z www.msmt.cz

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, dostupné z www.msmt.cz

Zákon č. 273/2008Sb., o Policii ČR, dostupné z www.msmt.cz

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Tabulky

Tabulka č. 1: Nejčastější oblasti poradenské péče při spolupráci s třídními učiteli

Tabulka č. 2: Četnost spolupráce s jednotlivými zařízeními

Tabulka č. 3. Pozitiva spolupráce

Tabulka č. 4: Negativa, podněty pro zlepšení

Grafy

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Graf č. 2: Specializační studium

Graf č. 3: Délka působení VP ve školství

Graf č. 4: Délka působení na pozici VP

Graf č. 5: Vykonávané činnosti v rámci funkce VP

Graf č. 6: Nejčastější činnosti VP

Graf č. 7: Další funkce vedle VP

Graf č. 8: Nejčastější výchovné problémy, se kterými se VP setkává

Graf č. 9: Problémy, se kterými žáci vyhledávají VP

Graf č. 10: Formy spolupráce s rodiči žáků

Graf č. 11: Spolupráce se zařízeními

PŘÍLOHY

Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou Pedagogické fakulty ZČU v Plzni a v současné době zpracovávám diplomovou práci na téma Role výchovných poradců na SŠ ve spolupráci s poradenskými zařízeními Karlovarského kraje. V této souvislosti si Vás dovoluji požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je zcela anonymní, výsledky budou použity jen pro účely zpracování diplomové práce.

Předem Vám děkuji za Vaši čas a ochotu.

Informace o respondentovi:

1. Jste:
 - a) Muž
 - b) Žena

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a) Středoškolské
 - b) Neúplné vysokoškolské (např. Bc.)
 - c) Úplné vysokoškolské (Mgr., Ing. apod.)
 - d) Rigorózní zkouška (např. PaedDr. apod.)
 - e) Postgraduální (PhD., Csc.)

3. Absolvoval/a jste specializační studium v rozsahu min. 250 hodin na pozici výchovného poradce?
 - a) Ano
 - b) Ne

4. Jak dlouho pracujete ve školství?
 - a) Méně než 2 roky
 - b) 2-5 let
 - c) 6-10 let
 - d) 11-15 let
 - e) 16 a více let

5. Jak dlouho pracujete na pozici výchovného poradce?

- a) Méně než 1 rok
- b) 2-3 roky
- c) 4-5 let
- d) 6-10 let
- e) 11-15 let
- f) 16 a více let

Informace o roli výchovného poradce na SŠ

6. Jaké činnosti v rámci své funkce výchovného poradce vykonáváte? (Prosím zaškrtněte všechny, které jsou možné)

- a) Studijní poradenství
- b) Kariérní, profesní poradenství
- c) Výchovné poradenství
- d) Psychologické poradenství
- e) Práce se žáky se SPUCH
- f) Práce s integrovanými žáky
- g) Spolupráce s dalšími poradenskými institucemi
- h) Jiné (prosím vypište).....

7. Jaké činnosti v rámci své funkce výchovného poradce vykonáváte nejčastěji?

- a) Studijní poradenství
- b) Kariérní, profesní poradenství
- c) Výchovné poradenství
- d) Psychologické poradenství
- e) Práce se žáky se SPUCH
- f) Práce s integrovanými žáky
- g) Spolupráce s dalšími poradenskými institucemi
- h) Jiné (prosím vypište).....

8. Jaké další funkce vedle funkce výchovného poradce ve škole zastáváte?
- školního metodika prevence,
 - školního psychologa,
 - školního speciálního pedagoga,
 - asistenta pedagoga,
 - jinou – uveďte, jakou,
 - žádnou
9. S jakými výchovnými problémy se nejčastěji při své práci setkáváte?
- Záškoláctví
 - Konzumace alkoholu
 - Konzumace drog či jiných návykových látek
 - Šikana
 - Agresivní chování
 - Antisociální chování
 - Trestná činnost (např. krádeže)
 - Jiné (prosím vypište).....
10. S jakými problémy za Vámi nejčastěji přicházejí žáci?
- Vztahy v rodině
 - Vztahy ve třídě
 - Milostné vztahy
 - Studijní problémy
 - Zdravotní problémy
 - Záškoláctví
 - Konzumace alkoholu
 - Konzumace drog či jiných návykových látek
 - Šikana
 - Agresivní chování
 - Antisociální chování
 - Trestná činnost (např. krádeže)
 - Jiné (prosím vypište).....

11. V kterých oblastech poradenské péče spolupracujete nejčastěji s třídními učiteli?

.....

12. Jakou formou spolupracujete s rodiči žáků?

- a) Osobní setkání
- b) Elektronicky
- c) Písemně
- d) Telefonicky
- e) Kterou formu preferujete a proč:.....

.....

Informace o spolupráci s poradenskými zařízeními

13. S jakými zařízeními spolupracujete? (prosím, vyberte všechny, se kterými spolupracujete)

- a) Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)
- b) Speciálně pedagogické centrum (SPC)
- c) Středisko výchovné péče (SVP)
- d) Orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD)
- e) Drogové poradny
- f) Informační centrum pro mládež
- g) Jiné (prosím
vypište).....

14. Se kterou institucí spolupracujete nejčastěji?

(Označte číslicí od 1 -7; 1 = nejčastěji, 7 = zřídka nebo vůbec.)

- Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)
- Speciálně pedagogické centrum (SPC)
- Středisko výchovné péče (SVP)
- Orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD)
- Drogové poradny
- Informační centrum pro mládež

15. Jaká pozitiva podle Vás taková spolupráce má? (Prosím, vypište, můžete i konkretizovat ve vztahu, ke které organizaci)

Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)

.....

Speciálně pedagogické centrum (SPC)

.....

Středisko výchovné péče (SVP)

.....

Orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD)

.....

Drogové poradny

.....

Informační centrum pro mládež

.....

16. Jaká negativa ve spolupráci spatřujete, co by bylo vhodné zlepšit? (Prosím, vypište, můžete i konkretizovat ve vztahu, ke které organizaci)

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu vyplnit dotazník!